

FILOZOFSKI FAKULTET, SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI

AK. GODINA 2015./2016.

Sanja Jurković

PREGLED KNJIŽNIČNIH KLASIFIKACIJSKIH SUSTAVA

završni rad

Mentor: dr. sc. Tomislav Ivanjko

Zagreb, 2016.

Pregled knjižničnih klasifikacijskih sustava

Jurković, Sanja

Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti

sjurkovi@ffzg.hr

Sažetak

Ljudi su oduvijek klasificirali, bilo svjesno ili nesvjesno. Klasificirali smo različite životinje i biljke, boje i tekućine, zvijezde i oblake, jezike, bolesti, zanimanja. Ono dolazi sasvim prirodno i često nismo ni svjesni da upravo klasificiramo. Klasifikacijom razlikujemo životinje od vozila, vino od krvi, papire različite veličine. Na taj način je i nužna kako bismo jedinstvenim stvorenjima i predmetima dali smisao. Budući da nas danas okružuje velika količina informacija o svijetu, sasvim je normalno pokušati ih organizirati pa tako nastaje potreba za sustavima koji će omogućiti upravljanje pohranjenim informacijama i ponovno pronalaženje istih. To su sustavi koji koriste ljudske vještine klasifikacije, organiziranja, svrstavanja, predviđanja i interpretiranja. Ti sustavi prisutni su dakle u svim dijelovima svijeta/života, pa tako i u knjižnicama. U ovom radu se opisuje upravo šest glavnih klasifikacijskih sustava knjižnica (Blissova, Cutterova, Klasifikacija s dvotočkom, Deweyeva decimalna, klasifikaciju Kongresne knjižnice i Univerzalna decimalna). Za svaku klasifikaciju opisana je povijest i razvoj, struktura i suvremeno korištenje.

Ključne riječi: klasifikacija, klasifikacijski sustav, knjižnična klasifikacija, Dewey, Univerzalna decimalna klasifikacija

Sadržaj

Uvod	1
1. Što je klasifikacija?	2
1.1. Klasifikacijski sustav	2
1.2. U knjižnici	3
1.3. Podjela klasifikacija.....	4
1.3.1. Enumerativne klasifikacije	4
1.3.2. Analitičko-sintetičke klasifikacije	5
1.3.3. Fasetne klasifikacije	6
2. Povijesni razvoj klasifikacije	7
3. Klasifikacija klasifikacija.....	9
4. Deweyeva decimalna klasifikacija (DDK)	10
4.1. Povijest	10
4.2. Struktura	12
4.3. Klasificiranje s Deweyem.....	13
4.4. Kratka recenzija	14
5. Ekspanzivna klasifikacija.....	15
5.1. Cutter	15
5.2. Povijest	16
5.3. Struktura	16
6. Univerzalna decimalna klasifikacija (UDK).....	25
6.1. Povijest	25
6.2. Obilježja klasifikacije	26
6.3. Struktura	27
7. Klasifikacija Kongresne knjižnice (KKK).....	22
7.1. Povijest	22
7.2. Struktura	23
8. Blissova Bibliografska klasifikacija	36
8.1. Bliss	36
8.2. Povijest	37
8.3. Struktura	38
9. Klasifikacija s dvotočkom (engl. <i>Collon Classification</i>).....	32
9.1. Ranganathan	32

9.1.1. Pet zakona knjižničarstva	33
9.2. Struktura	34
Zaključak.....	36
Literatura	41

Uvod

Klasifikacija je prisutna posvuda. Klasificiramo životinje, jezike, etničke skupine, zvijezde i oblake, vino i krv, boje i cvijeće, bolesti, zanimanja, društveni status i veličine papira. Klasificiranje je sasvim prirodno za ljudski um, i nužno želimo li svijetu punom jedinstvenih stvorenja i predmeta dati smisao. Ni ne znajući, svaki se dan koristimo klasifikacijom. Ona nam pomaže raspoznati psa i drveće, časopis i novine, vlak i auto, glazbu s radija ili televizije i pridati im određeni smisao. Odnosno svojim prethodnim iskustvom i znanjem znamo što očekivati od psa ili auta jer su slični psima i autima s kojima smo se već susreli.¹

Na početku ovoga rada objašnjeno je šire područje od onoga o čemu rad jest, što je uopće klasifikacija i klasifikacijski sustav i čemu služi, te je zatim to smješteno u knjižnično područje. Postoji šest glavnih klasifikacijskih sustava knjižnica: Blissova, Cutterova, Klasifikacija s dvotočkom, Deweyeva decimalna, Klasifikacija Kongresne knjižnice i Univerzalna decimalna klasifikacija. Za svaku od tih klasifikacija opisana je povijest i razvoj, njena struktura i suvremeno korištenje.

¹ Broughton, V. Essential classification. London : Facet Publishing, 2004.

1. Što je klasifikacija?

Postoji mnogo definicija klasifikacije. U leksikonima nalazimo sljedeću: podjela prema određenim načelima ili kriterijima², odnosno razvrstavanje predmeta, pojava, bića ili čega drugoga u klase, tj. u međusobno povezane razrede, skupine, rodove, vrste³. Rječnik kaže da je to sustavno razvrstavanje nekih ljudi, predmeta ili pojmova u određene skupine, razrede, klase, sustave ili podsustave.⁴

Prema raznim enciklopedijama klasifikacija je podjela, razvrstavanje ili razredba ljudi, predmeta ili pojmova na razrede, vrste, tipove, rodove itd. Način klasifikacije mijenja se prema predmetima koji se klasificiraju i prema svrhama kojima klasifikacija treba služiti.⁵ Klasificira se prema određenim načelima ili kriterijima (po abecedi, prema tematici ili sadržaju, kronološki itd.), ovisno o predmetu i svrsi.⁶ Ti kriteriji mogu biti prirodni, umjetni ili mješoviti (npr. klasifikacija knjiga po jeziku i struci u isti mah).⁷

Dakle, klasifikacija se uglavnom definira kao podjela, raspoređivanje ili razvrstavanje predmeta, pojava i pojmova na razrede, skupine, rodove, vrste, tipove itd. prema određenim kriterijima. U najširem smislu ona je aktivnost kojom se svi svakodnevno, svjesno ili nesvjesno, koristimo.⁸

1.1. Klasifikacijski sustav

Ne samo da svatko može, već svatko klasificira, pa je sasvim normalno pokušati organizirati velike količine informacija o svijetu. Također je nužno imati sustave za upravljanje pohranjenim informacijama na način koji omogućuje ponovni pronalazak istih. To su sustavi koji koriste ljudske vještine klasifikacije, organiziranja, svrstavanja, predviđanja i interpretiranja.⁹ Nazivamo ih klasifikacijskim sustavima, a definiramo kao oblike dokumentacijskih jezika u informacijskoj znanosti koji grupiraju pojmove u klase i uspostavljaju odnose među njima

² Klasifikacija. // Hrvatski opći leksikon. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2012.

³ Klasifikacija. // Veliki školski leksikon. Zagreb : Školska knjiga : Naklada Leksikon, 2003.

⁴ Klasifikacija. // Rječnik jezika hrvatskoga. Zagreb : Lovreć : Društvo Lovrećana : Grafika Markulin ; Kulturno-umjetnička i športska udruga Lovreć, 2012.

⁵ Klasifikacija. // Opća enciklopedija Jugoslavenskog leksikografskog zavoda. 3. izd. Zagreb : JLZ, 1977-1985. Sv. 4. 1978.

⁶ Klasifikacija. // Hrvatska enciklopedija. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 1999-2009. Sv 5. 2003.

⁷ Klasifikacija. // Opća enciklopedija Jugoslavenskog leksikografskog zavoda. 3. izd. Zagreb : JLZ, 1977-1985. Sv. 4. 1978.

⁸ Žuljević, E. Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi. Sarajevo : Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine, 1988.

⁹ Broughton, V. Essential classification. London : Facet Publishing, 2004.

pomoću hijerarhijske relacije. Najpoznatije su: Univerzalna decimalna klasifikacija, Deweyeva decimalna klasifikacija, Međunarodna patentna klasifikacija (IPC) i dr.¹⁰

1.2. U knjižnici

Knjižnična klasifikacija sustav je raspoređivanja usvojen u knjižnici kako bi se korisnicima omogućio lakši i brži pronalazak materijala. Dok katalogizacija pruža informacije o fizičkoj i formalnoj prirodi knjige (ili kojeg drugog predmeta), klasifikacija identificiranim podjelama predmeta dodjeljuje signature (engl. *call number*), koje se sastoje od oznake razreda i autora, predstavljajući sadržaj predmeta u koje se onda smještaju pojedinačne stavke, (u svoje odgovarajuće knjižnično okružje i, idealno, u samo područje znanja).¹¹ Pojedinačne stavke se smještaju u odgovarajuće predmetno područje, bilo po fizičkom rasporedu ili kako su opisane u katalogu ili bazi podataka.¹² Raspoređivanje sličnih stvari po nekom redoslijedu prema određenim načelima povezuje i kontrolira informacije iz različitih izvora.¹³ Na taj način klasifikacija grupira stvari zajedno traženjem njihovih srodnosti ili sličnosti te tako prikazuje veze između njih što uobičajeno dovodi do nekog oblika formalne strukture kao što su bibliografske klasifikacijske sheme.¹⁴ Knjižnična klasifikacija ima vrlo jednostavnu, ali izuzetno značajnu svrhu, a to je uređenje fonda knjižnice koje će barem većini njezinih korisnika omogućiti lako pronalaženje željene informacije.¹⁵

Nekoliko je klasifikacijskih sustava razvijeno kako bi omogućili pristup i kontrolu koja je potrebna knjižnici i njenim korisnicima. Općenito, svaki se sustav sastoji od sheme koja organizira znanje prema navedenim načelima u razrede, zatim podjele i pod podjele. Suvremeni dominantni sustavi uključuju Deweyevu decimalnu, Klasifikaciju Kongresne knjižnice, Blissov, Klasifikaciju s dvotočkom (engl. *Collon Classification*), a mnoge specijalne ili istraživačke knjižnice smišljaju svoje jedinstvene sustave.¹⁶

¹⁰ Klasifikacijski sistemi. // Leksikon ekonomije i informatike. Zagreb : Informator, 1999.

¹¹ Library classification. // Encyclopaedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/science/library-classification> (29.08.2016.).

¹² Bibliographic classification. // International encyclopedia of information and library science. London ; New York : Routledge, 1997.

¹³ Library classification. // Encyclopaedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/science/library-classification> (29.08.2016.).

¹⁴ Bibliographic classification. // International encyclopedia of information and library science. London ; New York : Routledge, 1997.

¹⁵ Žuljević, E. Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi. Sarajevo : Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine, 1988.

¹⁶ Library classification. // Encyclopaedia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/science/library-classification> (29.08.2016.).

1.3. Podjela klasifikacija

Glavne vrste klasifikacijskih struktura dijele se prema tipu rasporeda koji klasifikacija koristi. Tako imamo enumerativne, analitičko-sintetičke i fasetne klasifikacije.¹⁷ S jedne strane, enumerativni klasifikacijski sustavi imaju prekoordinirane oznake među kojima predmetni stručnjak samo odabire kojom će označiti dokument, dok s druge strane, klasifikacija može biti u cijelosti fasetna pa će predmetni stručnjak morati pratiti određena pravila i upute kako bi sam složio oznaku skupine. Analitičko-sintetičke klasifikacije imaju enumerativne značajke, ali nude i mogućnost slaganja oznaka.¹⁸

1.3.1. Enumerativne klasifikacije

Klasifikacija koja koristi raspored s nizom podskupina sve veće specifičnosti i puno prekoordiniranih složenih skupina nazivaju se enumerativnim klasifikacijama. Najraniji klasifikacijski sustavi, kao što je Deweyeva decimalna, Klasifikacija Kongresne knjižnice i Cutterova Ekspanzivna klasifikacija, bili su ovog tipa. One gledaju na znanje kao na cjelinu koja se može podijeliti na sve manje i manje jedinice. Na taj način one nabrajaju sve moguće klase te se često ponavljaju atributi i kriteriji podjele u sukcesivnim podjelama i pod podjelama. Međutim, često su i različiti kriteriji podjele u različitim kategorijama pa postoji više vrsta veza između nadređenih i podređenih klasa zbog čega raspored takvih klasifikacija nije uvijek logičan ili dosljedan u upotrebi načela i atributa podjela. Enumerativne klasifikacije nabrajaju i unaprijed složene pojmove kojima dodjeljuju jednostavne oznake, ali se zato složeni predmeti ne mogu pravilno klasificirati ako već nisu navedeni u klasifikaciji (prekoordinacija¹⁹), te zbog toga enumerativne klasifikacije nisu povoljne za nove pojmove i koncepte. Najbolji primjer je Klasifikacija Kongresne knjižnice u kojoj se neki izrazi javljaju više puta u gotovo svim područjima, a to su najčešće mjesta, vremenska razdoblja i oblici.²⁰ Prednost takvih klasifikacija je njihova struktura koja prikazuje popis oznaka u kojem korisnik lako može pronaći koordinirane i podređene skupine. Nedostatak je što je teško smjestiti nove predmete pa su potrebne česte revizije.²¹

¹⁷ Broughton, V. Essential classification. London : Facet Publishing, 2004.

¹⁸ Library classification schemes : An overview. Shodhganga : a reservoir of Indian theses. URL: http://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/31769/10/10_chapter%203.pdf (27.07.2016.).

¹⁹ Žuljević, E. Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi. Sarajevo : Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine, 1988.

²⁰ Broughton, V. Essential classification. London : Facet Publishing, 2004.

²¹ Library classification schemes : An overview. Shodhganga : a reservoir of Indian theses. URL: http://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/31769/10/10_chapter%203.pdf (27.07.2016.).

1.3.2. Analitičko-sintetičke klasifikacije

Mnogi autori klasifikacija, kao što su Bliss, Paul Otlet i Henri La Fontaine, smatraju da je takvo ponavljanje pojmova jednostavnije izbjeći s jednakim oznakama za iste pojmove, čime bi se smanjilo nabrojanje i veličina rasporeda klasifikacija. Takvi pojmovi nabrojeni su samo jednom, najčešće u pomoćnim tablicama, i njihove opisne oznake mogu se dodati bilo kojoj klasnoj oznaci kako bi se označilo vrijeme, mjesto ili fizički oblik.²² Ovaj koncept, stoga je takav da se predmet određenog dokumenta dijeli ili analizira na njegove manje elemente koje će predmetni stručnjak onda upotrijebiti za pronalaženje oznaka svakog tog elementa i kombinirati ih ili sintetizirati u skladu s pravilima te klasifikacije kako bi se dobila složena klasifikacijska oznaka.²³ Zato se ti klasifikacijski sustavi nazivaju analitičko-sintetičkim klasifikacijama. Kod takvih klasifikacija nije potrebna izrada unaprijed složenih klasa jer ona nabroja jednostavne pojmove koje predmetni stručnjak onda spaja kako je potrebno. One mogu uključivati prekoordinirane pojmove, ali nisu toliko brojni koliko u enumerativnim klasifikacijama budući da ne postoji potreba da se pokrije svaka mogućnost. Na taj način analitičko-sintetička klasifikacija ima puno više potencijalnih klasa nego ih je nabrojano u enumerativnim.²⁴ Izbjegnuti su dugački popisi skupina pa je klasifikacija kao takva manja, a pružaju i prilagodljivost korisnicima pa nisu ograničeni na predmete koji su ponuđeni. S druge strane, to otežava posao predmetnog stručnjaka jer umjesto samo odabiranja klasne oznake iz klasifikacije sada ju mora sam izraditi.²⁵

Najbolji primjer analitičko-sintetičke klasifikacije jest Univerzalna decimalna klasifikacija koja ima veliki broj tablica za koncepte koji se najčešće koriste, ali i omogućuje spajanje većine klasnih oznaka. Danas Deweyeva decimalna klasifikacija ima više načina izgradnje oznaka za složene pojmove pa se smatra da je to enumerativna klasifikacija s analitičko-sintetičkim karakteristikama.²⁶

²² Broughton, V. Essential classification. London : Facet Publishing, 2004.

²³ Library classification schemes : An overview. Shodhganga : a reservoir of Indian theses. URL: http://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/31769/10/10_chapter%203.pdf (27.07.2016.).

²⁴ Broughton, V. Essential classification. London : Facet Publishing, 2004.

²⁵ Library classification schemes : An overview. Shodhganga : a reservoir of Indian theses. URL: http://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/31769/10/10_chapter%203.pdf (27.07.2016.).

²⁶ Broughton, V. Essential classification. London : Facet Publishing, 2004.

1.3.3. Fasetne klasifikacije

Fasetna klasifikacija, na temelju ideje analitičko-sintetičkih klasifikacija, rastavlja rječnik klasifikacije na najjednostavnije dijelove koji se onda na gotovo jednak način mogu spajati kako bi se dobio složen pojam.²⁷ Osnovna ideja ove vrste klasifikacije jest da se bilo koji element predmeta može smjestiti u jednu od temeljnih kategorija klasifikacije ili tzv. faseta.²⁸ Konstruirana je na način da se pojmovi predmeta razvrstavaju u kategorije te se zatim spajaju u složenu klasifikacijsku oznaku. Otkrivanje preciznih veza između klasa, upotreba sintetičkih oznaka, fasetnih indikatora, dosljedna upotreba redoslijeda navođenja i inverzija redoslijeda sve su oznake fasetne klasifikacije, a mogu se pronaći i u suvremenijim verzijama originalno enumerativnih klasifikacija. Razvoj te klasifikacije detaljnije je opisan u poglavlju o Klasifikaciji s dvotočkom i Blissovoj Bibliografskoj klasifikaciji (2. izd.) koje pripadaju ovoj vrsti klasifikacijskih sustava.²⁹

²⁷ Broughton, V. Essential classification. London : Facet Publishing, 2004.

²⁸ Library classification schemes : An overview. Shodhganga : a reservoir of Indian theses. URL: http://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/31769/10/10_chapter%203.pdf (27.07.2016.).

²⁹ Broughton, V. Essential classification. London : Facet Publishing, 2004.

2. Povijesni razvoj klasifikacije

Povijest klasifikacije primarno bi predstavljala povijest pokušaja organizacije ljudskih spoznaja. Otkad je čovjek započeo s nastojanjima da razlikuje i razumije dijelove svemira, svjesno ili nesvjesno je počeo formirati nekakav sustav u kojem su ti dijelovi međusobno povezani.³⁰ Stoga postoji mnogo pokušaja klasifikacije znanja, a Ernest Cushing Richardson bio je prvi koji je pokušao zabilježiti sve teorijske sustave u svom djelu *Klasifikacija*, gdje nalazimo 337 klasifikacijskih sustava počevši od 1. stoljeća prije naše ere.³¹ Od njih je 161 teorijski knjižnični klasifikacijski sustav sve od Platonove sheme u *Republici*, preko Aristotela i Porfirija do klasifikacija s kraja 19. stoljeća, uključujući Pearsonovu *Gramatiku znanosti*, Barthelovu *Sistematiku znanosti* i sl. Iako se pretpostavlja da je Aristotel prvi izradio sustav za organizaciju knjiga koji su kasnije usvojili Ptolomejevići u Aleksandriji, najranije zabilježeni klasifikacijski sustav jest onaj Kalimaha za Aleksandrijsku knjižnicu (260-240. g. pr. Kr.). Shema u cjelini je izgubljena, ali je Richardson prikupio neke činjenice o glavnim skupinama kao primjerice da su bile podijeljene na: Pjesnici, Zakonodavci, Filozofi, Povjesničari, Retoričari, Razni pisci. U srednjem vijeku, nakon Kalimaha, bilo je uobičajeno slagati knjige na police prema određenom broju glavnih skupina pa zatim po veličini u fiksni položaj (koji se pokazao nepraktičnim za klasifikaciju knjiga u knjižnicama), a ponekad su se slagale i abecedno po imenima autora.

Edward Edwards podijelio je tipove knjižničnih klasifikacija u dvije vrste: one koje imaju metafizičku osnovu, odnosno temelje se na nekom idealnom poretku koji je građen prije primjene na knjige, te one koje se temelje na praktičnom rasporedu. Potonji su sustavi Naudéa, Garniera, posebice onaj Ismaela Bouilliaua kojeg nazivaju i *Francuski sustav* ili *Sustav pariških knjižara*. Brunet je taj *Sustav pariških knjižara* doradio i proširio te na temelju njega napisao *Manual de Libraire et de l'Amateur de Livres* (Priručnik za knjižare i ljubitelje knjiga, 1804). Taj klasifikacijski sustav jedan je od najutjecajnijih i najrasprostranjenijih knjižničnih sustava, pa je tako organizacija građe u Nacionalnoj knjižnici Francuske i pariškoj narodnoj knjižnici Sainte-Genève temeljena na Brunetovoj klasifikaciji, a T. H. Horne istu je prilagodio potrebama klasifikacije Britanskog muzeja. Knjižnične klasifikacije koje, prema Edwardsu, imaju metafizičku ili filozofsku osnovu, javljaju se tek 50-ih godina 16. stoljeća. Prvi takav sustav bio bi onaj švicarskog prirodoslovca i bibliografa Conrada Gesnera, kojeg nazivaju i „prvim bibliografskim nacrtom“. Tu klasifikaciju objavio je kao dodatak svojem djelu *Bibliotheca*

³⁰ Maltby, A. Sayers' manual of classification for librarians. 5. izd. London : Andre Deutsch - A Grafton Book, 1975.

³¹ Žuljević, E. Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi. Sarajevo : Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine, 1988.

Universalis (1545), pod nazivom *Pandectarum sive partitionum universalium Conradi Gesneri Ligurini libri* (Pandects ili knjiga podjela općih načela Conrada Gesnera). Još jedna takva klasifikacija s filozofskom osnovom koja je vrijedna spomena je Baconova studija *Razvoj učenja* (1605). To djelo Bacon započinje prikazom svih postignuća u području učenja te dokumenata koja opisuju ta postignuća. Bacon je prvi predmetni stručnjak koji je bio dosljedan u korištenju jednog načela podjele na kojem se temelji nacrt klasifikacije. Iako je Baconova klasifikacija samo odraz znanja u doba kada je stvorena, jedna je od utjecajnijih jer se na njoj temelje Diderotov i D'Alembertova *Francuska enciklopedija*, ali i prva klasifikacija Bodleianske knjižnice, Jeffersonova klasifikacija Kongresne knjižnice, te je ona uvelike utjecala na Deweyevu decimalnu klasifikaciju. Nijedna druga klasifikacija nije imala tako važne utjecaje ili vodila toliko značajnom bibliografskom razvoju.

Međutim, pravi počeci knjižničnih klasifikacija odigrali su se u 19. stoljeću, a najviše su pridonijeli američki knjižničari, posebice Kongresne knjižnice. Na početku 19. stoljeća knjige su bile slagane po veličini, ali su se od 1802. počeli redati knjižničari koji su, svaki na svoj način, preoblikovali ili proširili kataloge pa tako i klasifikaciju, sve do 1814. kada je knjižnica izgubljena u ratnom požaru. Nakon požara, Thomas Jefferson prodao je svoju privatnu knjižnicu koju je sam katalogizirao i klasificirao. Tu klasifikaciju dalje su preoblikovali knjižničari, ali u detaljima.

Decimalni raspored knjižnične klasifikacije nije započeo s Melvilom Deweyjem. Godine 1583. Lacroix du Maine predstavio je Henryju III. „savršenu“ knjižničnu klasifikaciju u kojoj predlaže uređenje knjižnice „od sto ormara sa sto knjiga“, a koja se primjenjivala, ne na same knjige, već na police za knjige. Svi decimalni sustavi prije Deweyevog imali su tu karakteristiku, uglavnom jer su koristili fiksni položaj knjiga koji se odbacuje u modernim knjižničnim klasifikacijama zbog nepraktičnosti upotrebe u rastućim knjižnicama. Najvidljiviji je utjecaj Bacona na Deweyev decimalni sustav, točnije W. T. Harrisa koji je Baconovu klasifikaciju preokrenuo i proširio.³²

³² Maltby, A. Sayers' manual of classification for librarians. 5. izd. London : Andre Deutsch - A Grafton Book, 1975.

3. Klasifikacija klasifikacija

Svi dosadašnji klasifikacijski sustavi, a i budući, polaze od jednog modela znanja koji je najprihvatljiviji. Taj model znanja ovisit će o ukupnoj količini znanja, odnosno bit će određen vremenom u kojem je nastao. Namjera tih klasifikacijskih sustava nije samo posredovanje već stečenog znanja, već i pomoć u stjecanju novog, te uključivanje tog znanja u sustav. UNESCO-v popis klasifikacijskih sustava iz Clevelanda je 1965. godine sadržavao ukupno 1500 suvremenih sustava, a sigurno je pretpostaviti da je broj klasifikacijskih sustava u upotrebi koji nisu na UNESCO-vom popisu daleko veći. Samo to je dovoljan razlog za pokušaj klasifikacije klasifikacija, a Dahlberg je predložila sljedeću podjelu klasifikacija znanja:

KLASIFIKACIJE ZA PREZENTACIJU ZNANJA

- filozofske klasifikacije
- pedagoško-didaktičke klasifikacije

KLASIFIKACIJE ZA PRIMJENU ZNANJA

- enciklopedijske klasifikacije
- rječničke i lingvističke klasifikacije znanja

KLASIFIKACIJE ZA POSREDOVANJE ZNANJA

- bibliografske i knjižnične klasifikacije
- dokumentacijske i informacijske klasifikacije

KLASIFIKACIJA ZA ORGANIZACIJU ZNANJA

- znanstveno, ekonomski i administrativno-politički usmjerene klasifikacije
- klasifikacije usmjerene na informacijske sisteme.³³

³³ Žuljević, E. Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi. Sarajevo : Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine, 1988.

4. Deweyeva decimalna klasifikacija (DDK)

Decimalna klasifikacija Melvila Deweya najstariji je klasifikacijski sustav koji se još uvijek koristi i pritom je poprilično rasprostranjen, a za većinu „ne-knjižničara“ to je i najpoznatija knjižnična klasifikacija. Već nekoliko desetljeća koristi se za Britansku nacionalnu bibliografiju, a usvojila ju je i Britanska knjižnica za zbirke koje se slažu u čitaonicama u novoj knjižnici.³⁴ Sva autorska prava posjeduje OCLC (*Online Computer Library Center*) te oni licenciraju sustav za razne svrhe.³⁵ Formalno održavanje i reviziju klasifikacije provode urednik i njegovi asistenti pod vodstvom Odbora uredničke politike koji uključuje ne samo predstavnike OCLC-a, Kongresne knjižnice, ALA-a (*American Library Association*) te ovlaštenog Instituta knjižničnih i informacijskih stručnjaka, već i predstavnike različitih vrsta knjižnica koje koriste DDK. Klasifikacija se ažurira svakih 7 godina i trenutno broji 23 izdanja. Potpuno izdanje sastoji se od 4 sveska: u prvom su uvod i pomoćne tablice, drugi i treći sadrže glavne tablice, a zadnji je indeks. U današnje vrijeme izrađuje se skraćeno izdanje godinu dana nakon izdavanja novog potpunog izdanja, a izmjene, dopune i ispravci objavljuju se u *Dewey Decimal Classification: Additions, Notes and Decisions* (Deweyeva decimalna klasifikacija: dopune, bilješke i odluke). Dostupna je i u elektroničkom obliku od 1993., kada je CD verzija, *Dewey for Windows*, zamijenjena mrežnim ekvivalentom *WebDewey*.³⁶

4.1. Povijest

Decimalna klasifikacija prvi je put objavljena anonimno³⁷ 1876. godine u zborniku *Public Libraries in the United States of America*, a njeno prvo izdanje iste te godine nosilo je naziv *A Classification and Subject index for cataloguing and arranging the books and pamphlets of a library*. Smislio ju je Melvil Dewey 1872. godine dok je još bio student na Amherst College-u, u čijoj je knjižnici klasifikacija prvi puta i korištena.³⁸ Dewey nije bio izuzetan teoretičar niti je koristio neka posebna filozofska načela, već je svoju klasifikaciju temeljio na logici. Unatoč tome, bio je jedan od najinovativnijih i najutjecajnijih osoba u knjižničarstvu njegovog doba, ne samo po tome što je jedan od osnivača Američkog društva bibliotekara, već i po tome što je pokrenuo prvi knjižnični stručni časopis u SAD-u *The Library Journal* i prvu knjižničarsku školu

³⁴ Broughton, V. *Essential classification*. London : Facet Publishing, 2004.

³⁵ Introduction to the Dewey Decimal Classification. // OCLC. URL: <http://www.oclc.org/content/dam/oclc/dewey/versions/print/intro.pdf> (24.07.2016.).

³⁶ Broughton, V. *Essential classification*. London : Facet Publishing, 2004.

³⁷ Bibliographic classification. // *International encyclopedia of information and library science*. London ; New York : Routledge, 1997.

³⁸ Žuljević, E. *Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi*. Sarajevo : Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine, 1988.

(*School of Library Economy*). Aktivno je sudjelovao u razvoju decimalne klasifikacije sve do svoje smrti 1931. kada je i službeno nazvana Deweyevom decimalnom klasifikacijom. Kako je već spomenuto, prije Deweya knjižnice su uglavnom koristile klasifikacije s notacijama koje su bilježile police, odnosno klasifikacije s fiksnim položajem knjiga. Dewey je omogućio relativni položaj jer su njegove notacije bilježile i sadržaj knjiga pa premještanje knjiga ne bi dovelo do nikakvih promjena u njihovim oznakama ili rasporedu. Novina u području klasifikacije koju je Dewey donio bila je i upotreba isključivo arapskih brojeva s decimalnom točkom.³⁹ Melvil Dewey navodi djelo *Nuovo sistema di Catalogo Bibliografico Generale* Natale Battezzati kao najveću motivaciju za proučavanje problema klasifikacije i obrnuti Baconov poredak školske knjižnice u St. Louisu Williama Torreyja Harrisa kao najveći uzor uređivanja devet skupina klasifikacije.⁴⁰

Tablica 1. Slijed utjecaja Bacona na Harrisa i Harrisa na Deweya⁴¹

F. Bacon (1605)		W. T. Harris (1870)	M. Dewey (1876-1894.)
Original	Obrnuto		
Povijest (Pamćenje)	Filozofija (Mišljenje)	NAUKE Filozofija Religija Socijalne i političke znan. Filologija Prirodne znanosti Primijenjene znanosti	0 Opće 1 Filozofija 2 Religija 3 Društvene znanosti 4 Filologija 5 Prirodne znanosti 6 Primijenjene znanosti
Poezija (Mašta)	Poezija (Mašta)	UMJETNOST Umjetnost Poezija Proza Ostala literatura	7 Umjetnost 8 Književnost
Filozofija (Mišljenje)	Povijest (Pamćenje)	POVIJEST Geografija - Putovanja - Povijest - Biografije	9 Povijest - Geografija - Biografija - Povijest
		DODACI - Enciklopedija - Periodika - Poligrafije	

Osim djelomičnog podudaranja u redoslijedu glavnih skupina, kod Harrisa i Deweya nema drugih većih sličnosti, već samo razlike koje se mogu pronaći na velikom broju mjesta.⁴²

³⁹ Broughton, V. Essential classification. London : Facet Publishing, 2004.

⁴⁰ Žuljević, E. Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi. Sarajevo : Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine, 1988.

⁴¹ Ibidem.

⁴² Ibidem.

4.2. Struktura

Decimalna klasifikacija je klasifikacija temeljena na znanju, a sastoji se od niza glavnih skupina koje odgovaraju tradicionalnim disciplinama ili područjima znanja. Budući da je to aspektna klasifikacija, određeni se izraz može pronaći više puta, ovisno o gledištu na njega. Upravo iz razloga što se Dewey koristio isključivo zdravim razumom bez prethodnog promišljanja, raspored glavnih skupina prilično je neuredan i smatra se da je gotovo svaka druga klasifikacija bolja od ove. Unatoč tome, to je najpoznatiji i najrasprostranjeniji raspored glavnih skupina koji je uvelike utjecao na način razmišljanja u području knjižnične klasifikacije.⁴³

Kao što se može zaključiti iz samog naziva klasifikacije, ona se sastoji od 10 glavnih skupina koje pokrivaju cjelokupno znanje. Svaka glavna skupina dijeli se na 10 skupina i svaka skupina dijeli se dalje na 10 podskupina. Za označivanje se koriste arapski brojevi od 3 znamenke u kojem se prva odnosi na glavnu skupinu, druga na skupinu unutar glavne skupine, a treća na podskupinu te skupine. Deweyeva decimalna klasifikacija počiva na tome da nijedan broj ne bi trebao imati manje od 3 znamenki, a nule se koriste kako bi se popunile praznine. Troznamenkasti brojevi u složenim oznakama se odvajaju decimalnom točkom, a krajeve oznake nije potrebno puniti nulom ako poslije točke nema 3 znamenke.⁴⁴ Kako svaki broj označava određeni predmet, sav materijal o bilo kojem predmetu mora, ukoliko fizički oblik to omogućuje, stajati zajedno, a njihov raspored vidljiv je u tablicama. Tako je tek s Deweyevom klasifikacijom klasifikacijska oznaka počela predstavljati relativni položaj nekog dokumenta koji tu oznaku zadržava i pomoću koje se on pronalazi.⁴⁵

Glavne skupine glase:

000 Opće	500 Matematika i prirodne znanosti
100 Filozofija	600 Primijenjene znanosti, tehnologija
200 Religija	700 Umjetnost
300 Društvene znanosti	800 Književnost
400 Jezik	900 Geografija, povijest i sporedni predmeti ⁴⁶

Dok druge skupine obuhvaćaju velike discipline ili skupine srodnih disciplina, prva skupina, 000, koristi se za djela koja nisu isključivo vezana za određenu disciplinu kao što su

⁴³ Broughton, V. Essential classification. London : Facet Publishing, 2004.

⁴⁴ Introduction to the Dewey Decimal Classification. // OCLC. URL: <http://www.oclc.org/content/dam/oclc/dewey/versions/print/intro.pdf> (24.07.2016.).

⁴⁵ Maltby, A. Sayers' manual of classification for librarians. 5. izd. London : Andre Deutsch - A Grafton Book, 1975.

⁴⁶ Broughton, V. Essential classification. London : Facet Publishing, 2004.

enciklopedije i periodičke publikacije, ali i za neke specifične discipline koje se odnose na znanje i informacije kao što su informatika, knjižničarstvo i informacijske znanosti.⁴⁷

Ključne sastavnice DDK-a su sažetak kao sredstvo navigacije, naslovi i oznake u tablicama, priručnik za pomoć pri snalaženju te indeks s kojim se možemo posavjetovati ako je u pitanju tema koja se često pojavljuje pa je već ranije smještena u koju disciplinu.⁴⁸ Potpunu strukturu glavnih tablica 22. izdanja DDK moguće je pronaći i na mrežnoj stranici OCLC-a na poveznici: <https://www.oclc.org/dewey/features/summaries.en.html>.

4.3. Klasificiranje s Deweyem

Kako bismo mogli klasificirati nešto s Deweyjevom decimalnom klasifikacijom, najprije moramo odrediti predmet i disciplinu rada, a ako je moguće i oblik ili pristup rada. Kao oblik, djelo može biti periodičko ili primjerice rječnik, a kao pristup ono može biti istraživanje ili pregled povijesti. Te oznake mogu se primijeniti na svaku temu ili disciplinu, a pronalazimo ih u prvoj pomoćnoj tablici *Standardne podjele*.⁴⁹ Primjerice, kada bismo htjeli označiti tehnološki časopis jednostavno bismo dodali oznaku časopisa -05 na oznaku tehnologije 600 i iz toga bi nastala oznaka 605 – Časopisi o tehnologiji.

Kako bi se specifičnije odredila oznaka za pojedino djelo, brojevi oznaka iz glavnih tablica mogu se povezati s brojevima oznaka iz pomoćnih tablica. U DDK postoje pomoćne tablice za geografiju, povijest i ljude (2), podjele umjetnosti i književnosti (3), podjele pojedinih jezika i jezičnih porodica (4), etničke i nacionalne skupine (5) te jezike (6). Za složene oznake mogu se koristiti i glavne tablice uz pratnju uputa koje su tamo i navedene.⁵⁰

Kada se radi o interdisciplinarnom radu, postoji par pravila klasificiranja takvog rada. Prvo je takozvano pravilo primjene koje kaže da se djelo koje sadrži dvije teme klasificira s onom kojoj je djelo više posvećeno. Drugo je pravilo „prvo od dva“ koje vrijedi ako je djelo jednako posvećeno objema temama, a kaže da se klasificira s onom temom čija se oznaka prva pojavljuje u DDK tablicama. Međutim, preporuča se izbjegavanje oznaka koje počinju s nulom ako se odabire između 0 i 1-9, a ako se odabire između 00 i 0, tada se izbjegavaju oznake s 00.

⁴⁷ Introduction to the Dewey Decimal Classification. // OCLC. URL: <http://www.oclc.org/content/dam/oclc/dewey/versions/print/intro.pdf> (24.07.2016.).

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ Ibidem.

⁵⁰ Decimal Classification. // Introduction to Cataloging and Classification / Arlene G. Taylor. 10. izd. Englewood, Colo. : Libraries Unlimited, 2006.

To pravilo naziva se pravilo nule. I zadnje je tzv. pravilo trojke prema kojem se djelo s tri ili više tema koje pripadaju istoj skupini klasificira oznakom te skupine.⁵¹

Kod Deweyjeve decimalne klasifikacije redoslijed navođenja, upravo iz razloga što slaganje oznaka nije uvijek dozvoljeno, točno je opisan na mjestu gdje je omogućen.⁵² On omogućuje predmetnom stručnjaku slaganje dvije ili više karakteristika onako kako je određeno u bilješkama. Ako se u jednoj oznaci ne može prikazati više od jedne karakteristike teme, to postaje stvar preferencije. Bilješke preferencije nude ili upute ili tablicu u kojoj je uspostavljen red važnosti karakteristika na temelju koje onda donosimo odluku.⁵³

Jedan od razloga njene brze rasprostranjenosti je što je podjela na 10 skupina omogućila lakše razvrstavanje i snalaženje na policama, ne samo zaposlenicima već i korisnicima knjižnice s takvim sustavom. Sama oznaka izražena arapskim brojevima bila je jednostavna i lako pamtljiva, a ta brojna osnova omogućila je lakši prijelaz preko prepreka prirodnih jezika.⁵⁴

4.4. Kratka recenzija

Većina knjižnica koji koriste Deweyevu decimalnu klasifikaciju smatraju ju jednostavnom za korištenje i pronalaženje materijala u knjižnici. Njihov najveći argument za to jest da je s Deweyem lako ako knjižnica organizira poduke za svoje korisnike u kojima će objasniti korištenje decimalne klasifikacije te im na taj način omogućiti lakše samostalno snalaženje u knjižnici. Velika prednost tih poduka jest što veliki broj knjižnica koristi Deweyevu decimalnu klasifikaciju pa će im one pomoći snaći se i u drugim knjižnicama. To najviše pridonosi studentima koji redovito koriste i sveučilišne knjižnice. Prema tome, važno je naučiti korisnike knjižnice što je klasifikacija i kako se koristi u knjižnici kako bi razumjeli poredak knjiga i lakše se snašli u knjižnicama.⁵⁵

⁵¹ Introduction to the Dewey Decimal Classification. // OCLC. URL: <http://www.oclc.org/content/dam/oclc/dewey/versions/print/intro.pdf> (24.07.2016.).

⁵² Broughton, V. Essential classification. London : Facet Publishing, 2004.

⁵³ Introduction to the Dewey Decimal Classification. // OCLC. URL: <http://www.oclc.org/content/dam/oclc/dewey/versions/print/intro.pdf> (24.07.2016.).

⁵⁴ Žuljević, E. Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi. Sarajevo : Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine, 1988.

⁵⁵ Pendergrass, D. J. Dewey or Don't We? // Knowledge Quest. 42, 2(2013), str. 56-59. URL: <http://www.ala.org/aasl/eollab/kq/v42no2> (05.08.2016.).

5. Ekspanzivna klasifikacija

Ekspanzivni klasifikacijski sustav je knjižnični klasifikacijski sustav koji je izgradio Charles Ammi Cutter, knjižničar najprije Boston Athenæuma (1868.-1892.), zatim i Forbes knjižnice (1894.-1903.). Taj sustav postoji kao niz sve opširnijih i preciznijih podjela. Prva je vrlo jednostavna i namijenjena je za upotrebu u najmanjim knjižnicama, dok je sedma najsloženija i namijenjena najvećim knjižnicama.⁵⁶ Iz te prilagodljivosti dolazi ime Ekspanzivna klasifikacija.⁵⁷

5.1. Cutter

Charles Ammi Cutter (1837.-1903.) bio je knjižničar Boston Athenæuma od 1868. do 1892. godine. Njegov životni cilj bio je razvoj klasifikacijskog sustava koji će obuhvatiti čitavo ljudsko znanje, ali biti upotrebljiv prosječnom korisniku. Iako nije poznat kao njegov suvremenik Melvil Dewey, ne samo da je postavio temelj za klasifikaciju Kongresne knjižnice, već je i popularizirao stajalište da knjižnični katalozi moraju omogućiti unakrsnu referencu predmeta i imena autora te njihovih djela, što se danas podrazumijeva.⁵⁸ Zbog toga i njegovih mnogih djela iz područja bibliotekarstva, Cutter je jedan od najznačajnijih teoretičara s područja knjižničarstva svog vremena.⁵⁹

Uočivši greške u radu njegovih prethodnika, Cutter je započeo veliku reviziju cijelog Athenæum kataloga koji je onda objavljivan 1874.-1882.⁶⁰ Taj katalog bio je i povod za njegovo ozbiljnije bavljenje klasifikacijom.⁶¹ Impresioniran njegovim radom, povjerenik obrazovanja SAD-a zatražio ga je da napiše pregled njegove metodologije, što je rezultiralo Cutterovim *Pravilima za tiskani rječnik katalog* 1876.⁶² Te godine objavljeno je i prvo izdanje Deweyeve decimalne klasifikacije. Cutterova pravila predstavljaju i primarni izvor načela upravljanja predmetnim odrednicama na kojemu se temelje i predmetne odrednice Kongresne knjižnice.⁶³

⁵⁶ Cutter Classification. Forbes Library. URL: <http://forbeslibrary.org/research/cutter-classification/> (29.06.2016.).

⁵⁷ Žuljević, E. Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi. Sarajevo : Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine, 1988.

⁵⁸ Sheola, N. Charles Ammi Cutter. Boston Athenæum, 2010. URL: <http://www.bostonathenaeum.org/library/book-recommendations/athenaeum-authors/charles-ammi-cutter> (29.06.2016.).

⁵⁹ Žuljević, E. Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi. Sarajevo : Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine, 1988.

⁶⁰ Sheola, N. Charles Ammi Cutter. Boston Athenæum, 2010. URL: <http://www.bostonathenaeum.org/library/book-recommendations/athenaeum-authors/charles-ammi-cutter> (29.06.2016.).

⁶¹ Žuljević, E. Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi. Sarajevo : Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine, 1988.

⁶² Sheola, N. Charles Ammi Cutter. Boston Athenæum, 2010. URL: <http://www.bostonathenaeum.org/library/book-recommendations/athenaeum-authors/charles-ammi-cutter> (29.06.2016.).

⁶³ Broughton, V. Essential classification. London : Facet Publishing, 2004.

Na sastanku ALA-e 1883. Cutter je predstavio svoje djelo *Narodna knjižnica Buffalo 1983. godine* u kojem objašnjava utopijsku budućnost američkih knjižnica i predviđa tehnološke napretke nadolazećeg stoljeća, uključujući međuknjižničnu posudbu, zvučne knjige i automatski povrat knjiga.⁶⁴

Iako je umro prije nego je u potpunosti dovršio svoj klasifikacijski sustav, danas je Cutter široko priznat od strane knjižničnih i znanstveno-knjižničnih zajednica.⁶⁵ Od 2002. godine Ekspanzivna klasifikacija koristi se u 4 velike knjižnice: Charleston Library Society, Forbes knjižnici, Holyoke narodnoj knjižnici, i Illinois povijesnoj knjižnici države.⁶⁶

5.2. Povijest

Osnovna načela Ekspanzivne klasifikacije Cutter je prikazao u članku *Classification on Shelves* 1879., prva skica objavljena je 1882., a same tablice objavljivane su od 1891. do 1893. godine. Iako se većina knjižničnih stručnjaka tog doba složilo da je Ekspanzivna klasifikacija vrlo povoljna, taj klasifikacijski sustav nikada nije široko prihvaćen.⁶⁷ U narodnim knjižnicama brzo je potisnut od strane Deweyevog decimalnog sustava, u sveučilišnim knjižnicama od strane Klasifikacije Kongresne knjižnice koja je djelomično temeljena na Cutterovoj klasifikaciji⁶⁸, a kako se poslije izlaska sedmog izdanja Ekspanzivne nije ni očekivalo novo izdanje ili proširenje, taj već mali broj knjižnica koje su ju koristile još se više smanjivao.

Cutter je pri izradi klasifikacije nastojao učiniti poredak skupina znanstvenim, logičnim i prirodnim, a to je zahtijevalo i dublje filozofsko obrazloženje redoslijeda te vođenje idejom evolucije. Sve je to primijenio i na grupiranju unutar skupina i podskupina.⁶⁹

5.3. Struktura

Cutter je smatrao da je upotreba brojeva, odnosno decimalna osnova premali broj glavnih skupina pa je odlučio koristiti velika slova abecede te je na taj način povećao broj skupina. Znao je i da potreba o razini preciznosti ovisi o veličini fonda knjižnice te da jedna klasifikacija s istom razinom preciznosti neće biti prikladna za upotrebu u malim i velikim knjižnicama

⁶⁴ Sheola, N. Charles Ammi Cutter. Boston Athenæum, 2010. URL: <http://www.bostonathenaeum.org/library/book-recommendations/athenaeum-authors/charles-ammi-cutter> (29.06.2016.).

⁶⁵ Ibidem.

⁶⁶ Winke, R. C. The Contracting World of Cutter's Expansive Classification. // Library Resources & Technical Services. 48, 2(2004), str. 122-129.

⁶⁷ Žuljević, E. Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi. Sarajevo : Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine, 1988.

⁶⁸ Cutter Classification. Forbes Library. URL: <http://forbeslibrary.org/research/cutter-classification/> (29.06.2016.).

⁶⁹ Žuljević, E. Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi. Sarajevo : Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine, 1988.

podjednako. Njegov cilj bio je izraditi klasifikacijski nacrt koji će se moći primjenjivati u knjižnicama svih veličina, a da bi to postigao razradio je sustav od 7 tablica klasifikacije napravljenih tako da zadovolje potrebe knjižnice u sukcesivnim stanjima njenog rasta.⁷⁰ Ideja je bila da bi se prva tablica koristila u vrlo malim knjižnicama, a sedma u najvećim svjetskim knjižnicama. Kako je svaka sljedeća tablica veća od prethodne, a u svakom se prijelazu zadržavaju stare oznake, knjižnica može promijeniti tablicu koju koristi pri porastu njezine građe bez reklasifikacije materijala koje je već posjedovala.⁷¹ Na taj način knjige koje pri prelasku u novo proširenje ostaju u postojećim skupinama ne mijenjaju svoje oznake, a knjižnica koja brzo raste ne mora iznova uređivati poredak svakih 10-15 godina s potpuno novim klasifikacijskim oznakama.⁷²

U njegovoj knjizi *Expansive classification* iz 1891. godine možemo pronaći prvih 6 tablica klasifikacije. U toj knjizi on tvrdi:

„Za organizaciju i označivanje vrlo malih knjižnica na način da se mogu dodati nove knjige bez ometanja organizacije, te uz što manje moguće promjena u oznakama, podijeliti knjige u idućih osam poglavlja:

- A Works of reference and general works which include several of the following sections, and so can not go in any one
- B Philosophy and Religion
- E Biography
- F History and Geography and Travels
- H Social Sciences
- L Natural Sciences
- Y Language and Literature
- Y_F Fiction“⁷³

⁷⁰ Žuljević, E. Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi. Sarajevo : Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine, 1988.

⁷¹ Winke, R. C. The Contracting World of Cutter's Expansive Classification. // Library Resources & Technical Services. 48, 2(2004), str. 122-129.

⁷² Žuljević, E. Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi. Sarajevo : Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine, 1988.

⁷³ Cutter, C. A. Expansive classification : Part I The first six classifications. Boston : C.A. Cutter, 1891. str. 2. URL: <https://archive.org/details/cu31924092476229/01.08.2016.>

Drugo proširenje sastoji se od sljedećih skupina:

A	Works of reference and works of general character covering several classes	G47	Germany
		G60	Asia
B	Philosophy and Religion	G70	Africa
E	Biography	G80	America
F	History	G83	United States
F30	Europe	H	Social sciences
F39	France	L	Physical sciences
F45	England, Great Britain	M	Natural history
F47	Germany	Q	Medicine
F60	Asia	R	Useful arts
F70	Africa	V	Recreative arts, Sports and games, Theatre, Music
F80	America	W	Fine arts
F83	United States	X	Language
G	Geography and Travels	Y	Literature
G30	Europe	YF	Fiction
G39	France		
G45	England, Great Britain		

Iz priloženog vidimo da se u drugoj tablici pojavljuju nova slova koja nisu korištena u prvoj. U ovom slučaju to su M, Q, R, V i W koje su u prvoj tablici svrstane u skupinu L.⁷⁴ Na taj način svaka se sljedeća tablica proširuje i omogućuje precizniju organizaciju i označivanje knjiga u rastućim knjižnicama.

⁷⁴ Cutter, C. A. *Expansive classification : Part I The first six classifications*. Boston : C.A. Cutter, 1891. URL: <https://archive.org/details/cu31924092476229> (01.08.2016.).

Sedma tablica daleko je najopsežnija i najdetaljnija od svih. Njezine skupine su:

A	General Works: encyclopedias, almanacs, index, and quotations	N	Botany
B	Philosophy, psychology, and some religion	O-P	Zoology and Animal Behavior
C	Christian and Jewish religions	Q	Medicine: health, homeopathy, naturopathy, medical directories, mental health.
D	Church History: the history of Christian faith and denominations	R	Technology/Useful Arts: invention and patents, agriculture, horticulture, forestry, home economics, nutrition and food, cooking, dieting
E	Biography	S	Engineering and Building: construction, engineering, transportation, cars, railroads
F	History	T	Handicrafts and Manufacturing: carpentry, sewing, machines, metalwork, leather, textiles, plastics
G	Geography and travel	U	War and the Military
H	Social Sciences: statistics, economics, business, investment, consumer information	V	Athletics, Recreation, Music, Performing Arts
I	Sociology, Education, and Careers	W	Art: art history, architecture, sculpture, drawing, painting, photography, needlework, furniture
J	Political Science	X	Language
K	Law and Families	Y	Literature: fiction, drama, poetry, essays, speeches
L	General Sciences: mathematics, computer science, the Internet and the World Wide Web, physics and chemistry	Z	Books and Literary History: writing, printing, public libraries, bibliography, literary criticism, author information ⁷⁵
M	Natural Sciences: environmental science, ecology, weather, geology, oceanography, biology		

Cutter je razvio i sustav abecednih tablica kojima su se kratila imena autora i stvarale njihove jedinstvene brojeve. Taj sustav zove se *Cutter brojevi* i još uvijek se primjenjuje u nekim knjižnicama, na taj način koristeći najmanju moguću količinu znakova za primjenu abecednog rasporeda.⁷⁶ U svojoj knjizi *Expansive classification* iz 1891. godine on ih naziva inventarnim brojevima (engl. *accession numbers*) i navodi 4 metode njihovih korištenja. Najjednostavnije su dvije metode, inventarna oznaka klase i inventarna oznaka inicijala. Inventarna oznaka klase koristi se tako da se primjerice u skupini A knjige označavaju A1, A2, A3 redoslijedom kojim su dodane u zbirku. Inventarni broj inicijala, nešto detaljniji u organizaciji i stoga najčešće korišten, koristi se na način da se prva pristigla knjiga autora čije prezime počinje na M označava s M1, druga M2, sljedeća M3 itd. Na taj način dobijemo i

⁷⁵ Tanabe, R. [et al.] Charles Ammi Cutter. New World Encyclopedia, 2013. URL: http://www.newworldencyclopedia.org/p/index.php?title=Charles_Ammi_Cutter&oldid=971356 (30.06.2016.).

⁷⁶ Ibidem.

abecedno poredane knjige što omogućuje njihovo lakše pronalaženje.⁷⁷ Iako se uglavnom koriste za kodiranje imena autora, Cutter brojevi mogu se koristiti i za naslove, predmete, zemljopisna područja i drugo.

Za izgradnju Cutter broja potrebno je poslužiti se Cutter tablicom.⁷⁸ Cutter nas vodi kroz primjenu tih tablica pomoću četiri koraka. (1) Najprije treba pronaći u tablici početna slova prezimena autora i dodati odgovarajuće brojeve prvom slovu. Primjerice za prezime Holmes, u tablici stoji Holm 73 pa će oznaka glasiti H73. (2) Za prezimena koja počinju slovima A, E, I, O, U i S koriste se prva dva slova umjesto inicijala, a za početno Sc koriste se prva tri slova. (3) Ako prva slova prezimena nisu navedena u tablici, koristi se oznaka sa slovom koje prethodi, primjerice u tablici nema oznake za Dot pa će se za prezime Dotten koristiti Dos i oznaka D74. (4) Ako je broj već korišten za drugo prezime, tom broju dodaje se još jedna znamenka kako bi se označila razlika. Na primjer, u tablici se nalaze Harris H24 i Harsnet H25, a kako bismo označili prezime Harrison dodat ćemo još jednu znamenku (ne 1 kako bi se ostavilo mjesta za nova prezimena) pa će njegova oznaka biti H242. Ako postoje dva autora s istim prezimenom, primjer Alfred i James, drugom autoru dodaje se još jedna znamenka pa će Alfred biti H242, a James H2424.⁷⁹

⁷⁷ Cutter, C. A. *Expansive classification : Part I The first six classifications*. Boston : C.A. Cutter, 1891. URL: <https://archive.org/details/cu31924092476229> (01.08.2016.).

⁷⁸ Tanabe, R. [et al.] *Charles Ammi Cutter*. *New World Encyclopedia*, 2013. URL: http://www.newworldencyclopedia.org/p/index.php?title=Charles_Ammi_Cutter&oldid=971356 (30.06.2016.).

⁷⁹ Cutter, C. A. *Expansive classification : Part I The first six classifications*. Boston : C.A. Cutter, 1891. URL: <https://archive.org/details/cu31924092476229> (01.08.2016.).

LC Cutter tables							
The following tables are used to construct Cutter numbers for both personal and corporate entries, title entries when appropriate, and the "second number" elements of class numbers which are subarranged by persons, places, or things.							
After the initial letter S: for the second letter use number	a	ch	e	h-i	n-p	t	u w-z
	2	3	4	5	6	7	8 9
After the initial letters Qu: for the third letter use number	a	e	i	o	r	t	y
	3	4	5	6	7	8	9
**For initial letters Qa-Qt, use: 2-29							
After other initial consonants: for the second letter use number	a	e	i	o	r	u	y
	3	4	5	6	7	8	9
After initial vowels: for the second letter use number	b	d	l-m	n	p	r	s-t u-y
	2	3	4	5	6	7	8 9
When an additional number is preferred: for the third letter use number	a-d	e-h	i-l	n-o	p-s	t-v	w-z
	3	4	5	6	7	8	9
(*optional for third letter a or b)							
**Entries beginning with numerals are assigned an A cutter (.A12-.A19) and numbered to precede all entries beginning with the letter A.							

Slika 1. Tablica Cutter brojeva

Dakle, klasifikacijska oznaka u Cutterovoj Ekspanzivnoj klasifikaciji sastoji od oznake skupine kojoj sadržaj dokumenta pripada, oznake veličine dokumenta (• za visinu od 25cm i manje, + za visinu između 25 i 30cm i || za visinu dokumenta iznad 30cm)⁸⁰, oznake autora ili Cutter broja i jednog ili više početnih slova naslova knjige. Može se dodati i broj koji označava formu dokumenta, kao 1 za teoriju, 4 za povijest ili 6 za priručnike na temu.⁸¹ Redoslijed uvrštavanja je primarno abecedni, zatim decimalnom notacijom, a oznake se smatraju jednakima, osim znaka jednako koje slijedi nakon svih ostalih znakova. Broj prethodi slovu, osim ako je prije slova u oznaci broj, onda je redoslijed obrnuti.⁸²

⁸⁰ Cutter, C. A. Expansive classification : Part I The first six classifications. Boston : C.A. Cutter, 1891. URL: <https://archive.org/details/cu31924092476229> (01.08.2016.).

⁸¹ Cutter Classification. Forbes Library. URL: <http://forbeslibrary.org/research/cutter-classification/> (29.06.2016.).

⁸² Order of Expansive Classification call numbers. Forbes Library. URL: <http://forbeslibrary.org/help/find-books/order-of-expansive-classification-call-numbers/> (01.08.2016.).

6. Klasifikacija Kongresne knjižnice (KKK)

Klasifikacijski sustav Kongresne knjižnice poseban je po tome što je građen samo za potrebe jedne određene knjižnice bez pomisli da bi se mogla koristiti u druge svrhe. Danas je ona, uz Deweyevu, najrasprostranjenija klasifikacija. Posebno je popularna u sveučilišnim knjižnicama, a česta je i u narodnim knjižnicama SAD-a.⁸³

6.1. Povijest

Sama Kongresna knjižnica osnovana je u siječnju 1800. godine aktom koji je omogućio i selidbu Knjižnice u Washington.⁸⁴ Omogućio je i postavljanje pravila korištenja Knjižnice te imenovanje prvog knjižničara, Johna Beckleyja. Već u travnju iste godine, on je objavio prvi katalog u kojem je zapisana i organizacija knjiga na policama, prema veličini. Godine 1812. prvi je puta korišten predmetni pristup, prema klasifikacijskom sustavu temeljenom na Baconovom u Diderotovoj i d'Alembertovoj *Enciklopediji*. Kongresna knjižnica koristi samo 18 od 31 glavne skupine te klasifikacije, a unutar svake skupine knjige su poredane prema veličini, zatim abecedno.⁸⁵ Zbirka Knjižnice narasla je do 3000 svezaka, ali je ta prvotna zbirka uništena u požaru 1814. za vrijeme Britanskog napada na grad.⁸⁶ Zato je 1815. godine Thomas Jefferson prodao svoju privatnu knjižnicu od 6487 svezaka Kongresu koju je već organizirao po svom vlastitom sustavu (također se temeljio na Baconovoj klasifikaciji)⁸⁷, te koja je onda poslužila kao osnova za novu zbirku Kongresne knjižnice. Jeffersonova je knjižnica označavala značajnu promjenu u zbirci Knjižnice. Razlikovala se od prvotne zbirke Knjižnice po tome što nije bila ograničena na povijesna i pravna djela već je odražavala njegove interese u filozofiji, povijesti, geografiji, znanosti i književnosti kao i politiku i pravo, a uključivala je i djela koja nisu bila na engleskom jeziku.⁸⁸ Ta klasifikacija koristila se takva kakva je sve do 1897. godine kada je knjižnica preselila u novu zgradu zbog nedostatka prostora za čuvanje zbirke koja se tokom godina znatno uvećala⁸⁹, za što je bio zaslužan knjižničar Ainsworth Rand Spofford koji je smatrao da su čitanje i knjižnice važne kao pozitivan utjecaj na razvoj individualnog i nacionalnog karaktera.⁹⁰ Tada se počela razmatrati i adaptacija novog klasifikacijskog sustava, a u uži krug ušle su Deweyeva decimalna i Cutterova Ekspanzivna klasifikacija. Međutim, 1901.

⁸³ Broughton, V. Essential classification. London : Facet Publishing, 2004.

⁸⁴ Miksa, F. The Development of Classification at the Library of Congress. // Occasional Papers. 164(1984).

⁸⁵ Broughton, V. Essential classification. London : Facet Publishing, 2004.

⁸⁶ Miksa, F. The Development of Classification at the Library of Congress. // Occasional Papers. 164(1984).

⁸⁷ Broughton, V. Essential classification. London : Facet Publishing, 2004.

⁸⁸ Miksa, F. The Development of Classification at the Library of Congress. // Occasional Papers. 164(1984).

⁸⁹ Maltby, A. Sayers' manual of classification for librarians. 5. izd. London : Andre Deutsch - A Grafton Book, 1975.

⁹⁰ Miksa, F. The Development of Classification at the Library of Congress. // Occasional Papers. 164(1984).

godine odlučeno je da će se izgraditi sasvim novi klasifikacijski sustav posebno za Kongresnu knjižnicu, ali je vidljivo da je Cutterova klasifikacija imala snažan utjecaj na njen razvoj.⁹¹

6.2. Struktura

Klasifikacija Kongresne knjižnice enumerativna je klasifikacija i to joj je jedna od najvažnijih karakteristika.⁹² Sustav dijeli cjelokupno znanje u 21 glavnu skupinu, a svaka je označena jednim slovom abecede. Glavne skupine su zatim podijeljene u specifičnije podskupine koje se označuju s dva slova, ponekad tri. U svakoj podskupini postoji djelomično hijerarhijski raspored predmeta od općega prema specifičnijem. Pojedini predmeti često su podijeljeni prema određenim mjestima, razdoblju ili bibliografskom obliku. Svakom predmetu je dodijeljen broj ili niz brojeva koji može biti dugačak od jedne do četiri znamenke, a može se i produžiti uporabom decimalnih brojeva. Neki se pojmovi redaju abecedno umjesto hijerarhijski i predstavljeni su decimalnim oznakama koje kombiniraju slova i brojeve (pr. .B72 ili .K535).⁹³ Glavne skupine Klasifikacije Kongresne knjižnice su:

A	General Works	M	Music and Books on music
B	Philosophy. Psychology. Religion	N	Fine arts
C	Auxiliary Sciences of History	P	Language and literature
D	World History and History of Europe, Asia, Africa, Australia, New Zealand, etc.	Q	Science
E -F	History of the Americas	R	Medicine
G	Geography. Anthropology. Recreation	S	Agriculture
H	Social Sciences	T	Technology
J	Political Science	U	Military Science
K	Law	V	Naval Science
L	Education	Z	Bibliography. Library Science.
			Information Resources (General) ⁹⁴

U Kongresnoj knjižnici danas postoji i Dewey program kojemu je cilj razviti, primijeniti i pomoći u korištenju Deweyeve decimalne klasifikacije. Od 1930. godine Kongresna knjižnica dodjeljuje Deweyeve brojeve mnogim bibliografskim zapisima. Na taj način, Dewey program podržava nacionalne knjižnice, posebno narodne i školske, ali i strane knjižnice koje klasificiraju

⁹¹ Broughton, V. Essential classification. London : Facet Publishing, 2004.

⁹² Ibidem.

⁹³ Library of Congress Classification. The Library of Congress. 2014. URL: <https://www.loc.gov/catdir/cpsolcc.html> (02.08.2016.).

⁹⁴ Library of Congress Classification Outline. The Library of Congress. 2014. URL: <https://www.loc.gov/catdir/cpsolcco/> (02.08.2016.).

prema Deweyevoj decimalnoj klasifikaciji. Dewey program dodjeljuje Dewey brojeve velikom broju rukopisa i serijala na engleskom i zapadnoeuropskim jezicima.⁹⁵

Obzirom da je većinski temeljena na Cutterovoj Ekspanzivnoj klasifikaciji, Kongresna knjižnica koristi Cutter brojeve za geografska područja. Te tablice pripadaju glavnoj skupini G, podskupini G1000-G9980 Atlasi i Mape.⁹⁶ Cutter brojevi koriste se i u predmetima koji se mogu onda redati po abecedi, primjerice u skupini povrća najprije će biti Acorn .A3 pa Apples .A6, Bananas .B3 itd.⁹⁷ Potpune tablice Klasifikacije Kongresne knjižnice moguće je pronaći na mrežnoj stranici Kongresne knjižnice iz travnja 2016. godine u pdf formatu⁹⁸, kao i potpuni priručnik sa cjelokupnim uputama za klasificiranje pomoću Klasifikacije Kongresne knjižnice.⁹⁹

⁹⁵ The Dewey Program at the Library of Congress. Library of Congress. URL: <https://www.loc.gov/aba/dewey/> (03.08.2016.).

⁹⁶ Geographic Cutter Numbers (Tables G1548-G9804). The Library of Congress. 2016. URL: <https://www.loc.gov/catdir/cpsd/gcutter.html> (03.08.2016.).

⁹⁷ F 350 Cutter Numbers: Topical Cutters. // Library of Congress Classification and Shelflisting Manual. The Library of Congress. 2013. URL: <https://www.loc.gov/aba/publications/FreeCSM/freecsm.html> (03.08.2016.).

⁹⁸ Library of Congress Classification PDF Files. The Library of Congress. 2016. URL: <https://www.loc.gov/aba/publications/FreeLCC/freelcc.html#About> (03.08.2016.).

⁹⁹ Library of Congress Classification and Shelflisting Manual. The Library of Congress. 2013. URL: <https://www.loc.gov/aba/publications/FreeCSM/freecsm.html> (03.08.2016.).

7. Univerzalna decimalna klasifikacija (UDK)

Ova je klasifikacija možda i najzanimljivija za proučavati zbog njenih kombiniranih karakteristika. Ona je istovremeno enumerativna i analitičko-sintetička klasifikacija jer ima značajke obje vrste.¹⁰⁰ Osim toga, posebna je i po tome što njezina prvotna namjena nije bilo redanje knjiga na policama pa se zbog toga ponekad čini kompliciranom te se na knjižničnim policama uglavnom rabe jednostavne oznake skupina.¹⁰¹

7.1. Povijest

Univerzalnu decimalnu klasifikaciju izradili su Paul Otlet i Henri La Fontaine na početku 20-og stoljeća. Prvobitna ideja bila im je izrada bibliografije koja će obuhvaćati sva djela objavljena od početka tiskanja, ali im je za tu bibliografiju bio potreban sustav organizacije.¹⁰² Najviše ih je privuklo tadašnje peto izdanje Deweyeve decimalne klasifikacije jer je njen sustav oznaka pružao velike mogućnosti zbog šire primjene arapskih brojeva nego u bilo kojem drugom sustavu za označivanje. Otlet i La Fontaine dogovorili su s Deweyem da koriste njegovu klasifikaciju s nekim jasno određenim preinakama te ju proširili tako da odgovara njihovim potrebama.¹⁰³ Tako je, nakon deset godina istraživanja i razvoja, nastalo prvo izdanje Univerzalne decimalne klasifikacije, objavljeno 1905. do 1907. godine pod nazivom *Manuel du Répertoire bibliographique universel*.¹⁰⁴ Sastojalo se od 33 000 podjela i imalo je abecedno kazalo s oko 38 000 jedinica. Drugo izdanje pojavilo se 1927.-1933., također na francuskom jeziku, nakon kojeg je njezina prvobitna namjena pomagala univerzalne bibliografije zamijenjena razvojem Univerzalne decimalne klasifikacije kao klasifikacijskog sustava prikladnog za svaku namjenu. To drugo izdanje bilo je dvostruko opsežnije od prethodnog i koristilo se kao osnova svih kasnijih izdanja i prijevoda.¹⁰⁵ Treće potpuno izdanje na njemačkom i četvrto na engleskom započeti su 1933. i 1936. godine. Potpuno englesko izdanje objavljeno je u sveščićima i uglavnom je fokusirano na rasporede znanosti i tehnologije.¹⁰⁶

Organizacija koju su utemeljili Otlet i La Fontaine nazvana je Međunarodni bibliografski institut koji je postao i izdavač sheme. Od 1930-ih godina izdavačka su prava bila dodijeljena

¹⁰⁰ Maltby, A. Sayers' manual of classification for librarians. 5. izd. London : Andre Deutsch - A Grafton Book, 1975.

¹⁰¹ McIlwaine, I. C. Univerzalna decimalna klasifikacija : Upute za uporabu. Lokve : Naklada Benja, 2004.

¹⁰² Broughton, V. Essential classification. London : Facet Publishing, 2004.

¹⁰³ McIlwaine, I. C. Univerzalna decimalna klasifikacija : Upute za uporabu. Lokve : Naklada Benja, 2004.

¹⁰⁴ Maltby, A. Sayers' manual of classification for librarians. 5. izd. London : Andre Deutsch - A Grafton Book, 1975.

¹⁰⁵ McIlwaine, I. C. Univerzalna decimalna klasifikacija : Upute za uporabu. Lokve : Naklada Benja, 2004.

¹⁰⁶ Maltby, A. Sayers' manual of classification for librarians. 5. izd. London : Andre Deutsch - A Grafton Book, 1975.

nadzornoj organizaciji, koja od 1992. djeluje kao konzorcij izdavača Univerzalne decimalne klasifikacije poznat kao UDK konzorcij. On kontrolira sva izdanja i prijevode klasifikacije, a njegovi članovi imaju sva prava nad tim izdanjima i oblicima na svim jezicima. Jedan od prvih poslova Konzorcija bila je izrada podatkovne baze pod nazivom *Master Reference File* (Glavna uputna datoteka UDK) koja sadrži normativnu verziju sustava.¹⁰⁷ Glavna uputna datoteka ima više od 61 000 jedinica na engleskom jeziku i njezin se opseg svake godine povećava, a dostupna je za uporabu pod licencom.¹⁰⁸ Ažurira se jednom godišnje nakon što se objavi godišnji popis autoriziranih dopuna koje se izdaju kao *Extensions and corrections to the UDC* (Izmjene i dopune UDK) u studenome ili prosincu. Konzorcijem rukovodi Izvršni odbor, a održavanje klasifikacije odgovornost je Uredničkog odbora kojim rukovodi glavni urednik.¹⁰⁹

7.2. Obilježja klasifikacije

Fleksibilnost klasifikacije vidljiva je u mogućnosti da se okupe sve uputnice na pojedini predmet te da se olakša pronalaženje informacija koje se odnose na njegove interese, pri čemu se njegov upit smješta u širi kontekst srodnih polja.¹¹⁰ Ovaj sustav puno je fleksibilniji od ostalih enumerativnih klasifikacijskih sustava jer se pomoću njega može izraditi i vrlo detaljna oznaka za dokumente sa složenim sadržajem.¹¹¹

Sustav također pokušava omogućiti općenitiji i međunarodno prihvatljiviji pristup nego bilo koji drugi klasifikacijski sustav. Osnova univerzalnosti UDK sustava je u tome što je unutar njega pokriveno cjelokupno znanje pa se zbog toga može primijeniti u brojne svrhe. Danas, kada je univerzalna bibliografska kontrola vrlo važna, UDK ima velike mogućnosti posebice obzirom na razvijenu suradnju u Europi, što mu je bila i prvotna namjena. Njegov sustav oznaka s arapskim brojevima ima velike mogućnosti, subordinacija i koordinacija su u njemu jasno vidljivi što ga čini povoljnim i za strojno pretraživanje.¹¹²

Univerzalna decimalna klasifikacija je hijerarhijska klasifikacija, odnosno svaka se njezina skupina može dalje dijeliti na svoje logične sastavne dijelove što se izvodi sukcesivnom promjenom načela podjele. To su: generičko ili cjelina/dio. Generički odnos povezuje skupinu i njezine članove ili vrste, a cjelina/dio je odnos koji se može primijeniti na dijelove tijela,

¹⁰⁷ McIlwaine, I. C. Univerzalna decimalna klasifikacija : Upute za uporabu. Lokve : Naklada Benja, 2004.

¹⁰⁸ Lešćić, J. Univerzalna decimalna klasifikacija : hrvatsko džepno izdanje. Zagreb : Naklada Nedićko Dominović, 2003.

¹⁰⁹ McIlwaine, I. C. Univerzalna decimalna klasifikacija : Upute za uporabu. Lokve : Naklada Benja, 2004.

¹¹⁰ Ibidem.

¹¹¹ Broughton, V. Essential classification. London : Facet Publishing, 2004.

¹¹² McIlwaine, I. C. Univerzalna decimalna klasifikacija : Upute za uporabu. Lokve : Naklada Benja, 2004.

geografske lokacije i na hijerarhijske društvene strukture. UDK je i sintetička klasifikacija što znači da se pomoću popisanih skupina mogu izraziti složene skupine.¹¹³

7.3. Struktura

Univerzalna decimalna klasifikacija sastoji se najprije od dvije vrste tablica: glavne i pomoćne tablice.¹¹⁴ One obuhvaćaju skupine u stručnom rasporedu, a u svakoj skupini moraju uvijek biti prisutne dvije komponente: opis skupine i njen broj, odnosno termin i simbol za njegovo označivanje.¹¹⁵ Tako je primjerice broj skupine 02, a njen opis Knjižničarstvo.

U glavnim tablicama sveukupnost znanja podijeljena je u deset glavnih skupina, a svaka od njih označena je jednoznamenkastim brojem. Svaka ta jednoznamenkastita skupina dijeli se dalje u deset podskupina s dvoznamenkastim brojevima i tako dalje, svaka sljedeća razina podjele označena je brojem koji je za jednu znamenku duži.¹¹⁶ To se kod većine enumerativnih klasifikacija naziva notacijska hijerarhija koju označava duljina oznake.¹¹⁷ Glavne tablice sadrže sljedeće skupine:

- 0 Općenito. Znanost i znanje. Organizacija. Informacija. Dokumentacija. Knjižničarstvo. Institucije. Publikacije
- 1 Filozofija. Psihologija
- 2 Religija. Teologija
- 3 Društvene znanosti. Statistika. Politika. Ekonomija. Trgovina. Pravo. Vlada. Vojni poslovi. Socijalna skrb. Osiguranje. Obrazovanje. Folklor
- 4 [Slobodna skupina]
- 5 Matematika i prirodne znanosti
- 6 Primijenjene znanosti. Medicina. Tehnologija
- 7 Umjetnosti. Rekreacija. Zabava. Sport
- 8 Jezik. Lingvistika. Književnost
- 9 Geografija. Biografije. Povijest¹¹⁸

¹¹³ McIlwaine, I. C. Univerzalna decimalna klasifikacija : Upute za uporabu. Lokve : Naklada Benja, 2004.

¹¹⁴ Lešćić, J. Univerzalna decimalna klasifikacija : hrvatsko džepno izdanje. Zagreb : Naklada Nedićko Dominović, 2003.

¹¹⁵ McIlwaine, I. C. Univerzalna decimalna klasifikacija : Upute za uporabu. Lokve : Naklada Benja, 2004.

¹¹⁶ Lešćić, J. Univerzalna decimalna klasifikacija : hrvatsko džepno izdanje. Zagreb : Naklada Nedićko Dominović, 2003.

¹¹⁷ Introduction to the Dewey Decimal Classification. // OCLC. URL:

<http://www.oclc.org/content/dam/oclc/dewey/versions/print/intro.pdf> (24.07.2016.).

¹¹⁸ Lešćić, J. Univerzalna decimalna klasifikacija : hrvatsko džepno izdanje. Zagreb : Naklada Nedićko Dominović, 2003.

Važno je napomenuti da su UDK brojevi raspoređeni kao decimalni brojevi što također određuje redoslijed uvrštavanja jednostavnih brojeva. Može ih se zamisliti s nulom i točkom koje se zbog praktičnosti ne bilježe pa zato nemaju isti redoslijed kao cijeli brojevi kod kojih će 6 prethoditi 59. Poslije treće znamenke bilježi se točka zbog lakšeg čitanja (jedna od karakteristika preuzeta iz Deweyeve decimalne klasifikacija). Iz tog razloga ne izgovara se kao cijeli broj nego kao niz brojeva, pa će se 621.382 izgovarati „šest-dva-jedan-točka-tri-osam-dva“.¹¹⁹

Iako svim glavnim skupinama pripada isti prostor, samo u skupini 6 nalazi se gotovo 10% više pojmova nego u svim ostalim skupinama. To je i potvrđeno činjenicom da skupine 3, 5 i 6, koje zauzimaju manje od trećine klasifikacije, sadržavaju čak 83,7% svih pojmova UDK. Obzirom na daljnji razvoj skupina, očekuje se da će taj nerazmjer biti sve veći.¹²⁰

Pomoćne tablice navode pojmove koji se javljaju uz nekoliko ili sve predmete, primjerice vrijeme ili mjesto.¹²¹ Oni se dodaju broju skupine kako bi se detaljnije izrazilo značenje predmeta te tako omogućuju stvaranje složenih oznaka. Dvije su vrste pomoćnih oznaka: opće i specijalne.¹²² Opće pomoćne oznake primjenjive su u svim glavnim tablicama; specijalne su primjenjive samo u pojedinim skupinama uz koje su navedene. Postoji pet općih pomoćnih tablica: za jezik, oblik, mjesto, rase, etničke skupine i narode, vrijeme te opće karakteristike (materijale, osobe i osobne karakteristike). Svaka od tih pomoćnih tablica ima određeni simbol ili tzv. indikator fasete koji prethodi broju ili ga zatvara.¹²³ Tako, primjerice, ispred oznake jezika uvijek stoji znak za jednako (=), oznake oblika pišu se u zagradi s brojevima od 0-09, mjesto u zagradi od 1-9, rase su također u zagradi, ali broju prethodi znak jednako, dok je vrijeme označeno navodnicima ("..."), opće karakteristike za materijal označene su crticom i počinju brojem 03, osobe brojem 05.¹²⁴ Pomoćne oznake dijele se u dvije skupine: nezavisne i zavisne. Nezavisne pomoćne oznake mogu se koristiti i samostalno te tako tvoriti čitavu skupinu oznaka za dokument. To su opće pomoćne tablice za jezik, oblik, mjesto, etničke skupine i vrijeme.¹²⁵

¹¹⁹ Leščić, J. Univerzalna decimalna klasifikacija : hrvatsko džepno izdanje. Zagreb : Naklada Nedičko Dominović, 2003.

¹²⁰ Žuljević, E. Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi. Sarajevo : Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine, 1988.

¹²¹ Leščić, J. Univerzalna decimalna klasifikacija : hrvatsko džepno izdanje. Zagreb : Naklada Nedičko Dominović, 2003.

¹²² McIlwaine, I. C. Univerzalna decimalna klasifikacija : Upute za uporabu. Lokve : Naklada Benja, 2004.

¹²³ Ibidem.

¹²⁴ Leščić, J. Univerzalna decimalna klasifikacija : hrvatsko džepno izdanje. Zagreb : Naklada Nedičko Dominović, 2003.

¹²⁵ McIlwaine, I. C. Univerzalna decimalna klasifikacija : Upute za uporabu. Lokve : Naklada Benja, 2004.

Specijalne pomoćne tablice nisu navedene na jednom mjestu upravo zato jer nemaju tako široku primjenu kao opće pomoćne tablice. One se pojavljuju na raznim mjestima u tablicama i izražavaju pojmove koji se ponavljaju, ali u ograničenom opsegu predmeta. Tako se mogu primijeniti samo tamo gdje su naznačene, a ista oznaka može se upotrijebiti na različitim mjestima i s različitim značenjem. Obično se navode odmah ispod glavnog broja uz koji se mogu primijeniti, a ako nema druge upute primjenjivi su uz sve izvorne podjele tog broja. Specijalni pomoćni brojevi uvijek se navode kao dodaci drugim brojevima i ne mogu se samostalno koristiti što znači da su to zavisni pomoćni brojevi. Posebnu pažnju treba posvetiti i uputama u bilješkama koje uvijek označavaju primjenu ovih pomoćnih oznaka zajedno s ograničenjima njihove uporabe, a pojavljuju se samo na vrhu tablica. Postoje tri glavne vrste oznaka u specijalnim pomoćnim tablicama: niz specijalnih pomoćnih brojeva s crticom -1/-9, niz specijalnih pomoćnih brojeva s .01/.09 te niz s apostrofom '1/'9.¹²⁶

Kombiniranje brojeva iz različitih dijelova tablica omogućuju znakovi za povezivanje koji su također prikazani u tablici. Tako postoji znak za povezivanje (+) koji povezuje dva ili više neuzastopnih UDK brojeva da bi označio složeni predmet za koji ne postoji jednostavan broj; znak za proširenje (/) povezuje prvi i zadnji u nizu uzastopnih UDK brojeva da bi oblikovao niz brojeva koji označavaju široki predmet ili niz pojmova; te znak za odnos (:) koji se koristi za označivanje odnosa između dvaju ili više predmeta povezujući njihove UDK brojeve. Znak za odnos, za razliku od druga dva, više sužava nego što proširuje predmete koje povezuje. Znak sinteze je apostrof (') koji se koristi u cilju skraćivanja UDK broja u slučajevima kada su im počeci isti. Primjerice bakarni oksid (546.561) i klorovodična kiselina (546.131) zajedno se označavaju kao 546.561'131.¹²⁷

U pojedinačnoj primjeni dvostruka dvotočka (::) može se koristiti umjesto dvotočke. To označava da je pojam koji slijedi iza :: u podređenom odnosu s pojmom koji joj prethodi. Za podgrupiranje unutar složene kombinacije UDK brojeva koriste se uglate zagrade sa svrhom pojašnjavanja odnosa među sastavnim dijelovima. Podgrupiranje je potrebno kada se predmet označen pomoću dva ili više UDK brojeva povezanih plusom, kosom crtom ili dvotočkom kao cjelina nalazi u odnosu s nekim drugim brojem navedenom iza dvotočke ili je поближе označen općom ili specijalnom pomoćnom oznakom.¹²⁸

¹²⁶ McIlwaine, I. C. Univerzalna decimalna klasifikacija : Upute za uporabu. Lokve : Naklada Benja, 2004.

¹²⁷ Lešćić, J. Univerzalna decimalna klasifikacija : hrvatsko džepno izdanje. Zagreb : Naklada Nedićko Dominović, 2003.

¹²⁸ McIlwaine, I. C. Univerzalna decimalna klasifikacija : Upute za uporabu. Lokve : Naklada Benja, 2004.

Postoji još jedna mogućnost na nekim mjestima koja se koristi slično kao pomoćne tablice, ali bez indikatora fasete, a to je uporaba brojeva kojima prethode tri točke. Poznati su kao završne znamenke, a uporaba točaka samo označava mjesto koje se može popuniti drugom oznakom. Tako se znamenke koje dolaze iza tri točke mogu dodati svakoj podjeli skupine koja je označena brojem ispred te tri točke.¹²⁹

Redoslijed po kojem se UDK brojevi trebaju uvrštavati redoslijed je u kojem su oni tiskani u tablicama. Redoslijed uvrštavanja temelji se na progresiji od općeg prema posebnom. Dva ili više brojeva povezanih znakom plus ili kosom crtom imaju općenitije značenje od jednostavnog broja te se uvrštavaju prije njega, dok brojevi povezani dvotočkom imaju preciznije značenje od jednostavnog broja i uvrštavaju se poslije njega.¹³⁰

Tablica 2. Redoslijed uvrštavanja svih UDK znakova¹³¹

simbol	primjer	
=	=112.1	Njemački jezik
(0...)	(0.035.2)	Mikrooblici dokumenta
(1/9)	(430)	Njemačka
(=...)	(=1.410)	Britanci
"..."	"18"	Devetnaesto stoljeće
+	622+669	Rudarstvo i metalurgija
/	622/623	Rudarstvo i vojno inženjerstvo
jednostavan broj	622	Rudarstvo
:	622:338.3	Produktivnost u rudarstvu
=	622=112.2	Dokumenti na njemačkom o rudarstvu
(0...)	622(0.035.3)	Mikrooblici dokumenata o rudarstvu
(1/9)	622(430)	Rudarstvo u Njemačkoj
(=...)	622(=1.366)	Rudarstvo u drevnih Britanaca
"..."	622"18"	Rudarstvo u devetnaestom stoljeću
*	622*Fe ₂ O ₃	Iskapanje hematita (Fe ₂ O ₃)
A/Z	622GOE	Iskapanje nazvanih ruda: Goetit
-0	622-057.2	Radnici u rudarstvu
-1/-9	622-78	Zaštitna sredstva i mjere u rudarstvu
.0	622.03	Geološke značajke rudnih nalazišta
'	622'17	Posljedice, otpad, ostaci iskapanja
sljedeći jednostavni broj	622.3	Rudarstvo (iskapanje) specifičnih minerala

¹²⁹ McIlwaine, I. C. Univerzalna decimalna klasifikacija : Upute za uporabu. Lokve : Naklada Benja, 2004.

¹³⁰ Leščić, J. Univerzalna decimalna klasifikacija : hrvatsko džepno izdanje. Zagreb : Naklada Nedićko Dominović, 2003.

¹³¹ Ibidem.

Redoslijed u kojem se kombiniraju elementi pri izradi složenog broja naziva se redoslijed navođenja. Primjerice, kada se za izradu složene oznake koriste znakovi za povezivanje treba ih navoditi u rastućem redoslijedu prema načelu decimalne notacije, a kada se koriste različite vrste pomoćnih podjela dodanih glavnom broju treba ih navesti obrnutim redoslijedom od redoslijeda uvrštavanja. Redoslijed navođenja može se mijenjati s obzirom na posebnu namjenu, na primjer za izradu popisa po mjestu ili drugoj pomoćnoj oznaci ili kada se želi dati veću važnost bilo kojem elementu složenog broja njegovim navođenjem na početku.¹³²

Kao i kod Deweyeve decimalne klasifikacije, za uspješnu primjenu ove klasifikacije potrebno je najprije odrediti predmet dokumenta. Nakon što smo utvrdili glavno predmetno područje o kojemu se raspravlja, sljedeće je izabrati odgovarajuću glavnu skupinu, zatim izdvojiti različite pojmove sadržane u dokumentu i svrstati ih u pojedine skupine Univerzalne decimalne klasifikacije slijedeći pravila za kombiniranje redoslijeda te ponovo okupiti elemente. Također treba uzeti u obzir oblik dokumenta što se može odnositi na sami izgled u odnosu na predmetno značenje ili fizički oblik (kao npr. časopis, enciklopedija i sl.). Nakon te predmetne analize treba ispitati skupinu kojoj ta disciplina pripada. Ovdje dodatnu pomoć predmetni stručnjak može potražiti u kazalu uz bilo koje objavljeno izdanje klasifikacije.¹³³ Abecedno predmetno kazalo sređeni je popis uputa na sadržaje neke datoteke ili dokumenta zajedno s uputnicama za identifikaciju i lokaciju tih sadržaja. Jedinicu abecednog predmetnog kazala čini naziv i pridruženi mu odgovarajući UDK broj.¹³⁴ Kada se pronađe odgovarajuća skupina, kazalo se može koristiti za provjeru je li skupina točno određena kao i za utvrđivanje srodnih tema. Najveća svrha kazala je njegovo korištenje kao ključ za tablice – samo na temelju kazala prilično je nesigurno klasificirati.¹³⁵

¹³² Leščić, J. Univerzalna decimalna klasifikacija : hrvatsko džepno izdanje. Zagreb : Naklada Nedičko Dominović, 2003.

¹³³ McIlwaine, I. C. Univerzalna decimalna klasifikacija : Upute za uporabu. Lokve : Naklada Benja, 2004.

¹³⁴ Leščić, J. Univerzalna decimalna klasifikacija : hrvatsko džepno izdanje. Zagreb : Naklada Nedičko Dominović, 2003.

¹³⁵ McIlwaine, I. C. Univerzalna decimalna klasifikacija : Upute za uporabu. Lokve : Naklada Benja, 2004.

8. Klasifikacija s dvotočkom

Iako se u 21. stoljeću ne može pronaći puno knjižnica koje koriste fasetne klasifikacije, one su vjerojatno najvažniji čimbenik za razvoj klasifikacijske teorije zadnjih stotinjak godina. One su utjecale na strukturu i razvoj današnjih klasifikacijskih sustava. Fasetna analiza prije se smatra metodom konstruiranja klasifikacije nego klasifikacijskim sustavom upravo iz razloga što se sastoji od jednostavnih oznaka koje se zatim spajaju kako bi se stvorila složenija klasifikacijska oznaka.¹³⁶

8.1. Ranganathan

Fasetna klasifikacija pojavljuje se prvi puta 20-ih i 30-ih godina 20. stoljeća u Indiji s knjižničarom Shiyali Ramamrita Ranganathanom. Matematičar po struci, Ranganathan od 1924. pohađa University of London School of Librarianship¹³⁷, gdje su mu pažnju uglavnom okupirali predmeti knjižnična administracija i klasifikacija. Uočivši nedostatke DDK-a kao enumerativne klasifikacije koja ima različite verzije u svakoj knjižnici, želio je stvoriti klasifikaciju koja bi prevladala te nedostatke i bez poteškoća mogla prihvatiti bilo koji novi sadržaj. Zanimljivo je da je na ideju spajanja oznaka osnovnih pojmova došao prilikom demonstracije dječje slagalice Meccano¹³⁸ koja se sastojala od velikog broja dijelova čijom su se kombinacijom mogli dobiti raznovrsni predmeti. Ranganathan je još za vrijeme svog boravka u Britaniji izradio nacrt klasifikacije i nekoliko njenih okvirnih tablica, a po povratku u Madras, rodnu pokrajinu, 1925. započeo je proces klasifikacije po novom sustavu.¹³⁹ Ranganathanove ideje i cijeli sustav prikazani su u njegovim knjigama *Colon Classification* (1933) i *Prolegomena to Library Classification* (1937), a one su utjecale na kasniju klasifikacijsku teoriju i praksu uključujući novija izdanja Deweyeve, Univerzalne i Blissove klasifikacije.¹⁴⁰

Iako nije prvi koji je primijetio repetitivnost u mnogim klasifikacijskim rasporedima i predložio analitičko-sintetički pristup za repetitivne pojmove, prvi se pozabavio idejama redosljeda navođenja i uvrštavanja u mnogim radovima, uključujući i u samoj Klasifikaciji s dvotočkom (engl. *Collon Classification*) objavljenoj prvi put 1933. godine u dva sveska.¹⁴¹ Osim

¹³⁶ Broughton, V. *Essential classification*. London : Facet Publishing, 2004.

¹³⁷ Ibidem.

¹³⁸ Kelsch, S. Ranganathan's Colon Classification in 1500 Words or Less. 2003. URL: <http://kelschindexing.com/colonclassification.html> (02.08.2016.).

¹³⁹ Žuljević, E. *Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi*. Sarajevo : Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine, 1988.

¹⁴⁰ Foskett, D. J. *Library : The Colon system*. // *Encyclopædia Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/topic/library/The-Dewey-Decimal-system#ref320772> (02.08.2016.).

¹⁴¹ Broughton, V. *Essential classification*. London : Facet Publishing, 2004.

po svojoj klasifikaciji, značajan je i po osnivanju *Madras Library Association* i prve Madras ljetne škole knjižničarstva, te tako pridonio razvoju cjelokupnog knjižničarstva u Indiji.¹⁴²

8.1.1. Pet zakona knjižničarstva

Ranganathan je 1931. godine objavio knjigu *Five Laws of Library Science* u kojoj navodi načela koja bi trebala biti temelj za definiranje uloge i svrhe knjižnice, a glase:

1. *Knjige su za korištenje.* Drugim riječima, knjižnična građa i usluge trebaju biti dostupne korisnicima. Iako to danas možda zvuči uobičajeno, djelo je napisano u doba kada su se knjige vezale za police ili čuvale u zatvorenim prostorijama u koje je korisnicima ulaz bio zabranjen. Srećom, sve je manje takvih ograničenja.
2. *Svakom korisniku, njegova knjiga.* Nijedan korisnik ne može posjedovati sve izvore informacija koje su mu potrebne, posebice studenti i istraživači koji koriste skupe udžbenike i istraživačku građu. Uz to i činjenicu da se interesi i otkrića stalno mijenjaju, knjižnice su dužne istraživati potražnju svojih korisnika i prema tome prilagoditi svoju nabavu i izgradnju zbirke. Tako je uloga knjižničara pronaći korisniku knjigu koju traži ili mu je potrebna.
3. *Svakoj knjizi, njen korisnik.* Ovaj zakon odnosi se na uspostavljanje veze s korisnicima kako bi pronašli ono što im je dostupno i besplatno. Jedan od načina omogućavanja snalaženja korisnika su klasifikacijski sustavi. Tehnologija može uvelike poboljšati vezu, ali mora biti pristupačna, povoljna i jednostavna za korištenje. Instrukcije knjižničara također pomažu u uspostavljanju veze s korisnicima, ali i omogućuju poučavanje korisnika o dostupnim izvorima i uslugama koje nudi knjižnica.
4. *Uštediti vrijeme korisnicima.* U knjižnici to omogućuje info-pult s obučanim djelatnicima, a u novije vrijeme korisnici mogu doći brzo do informacija i bez dolaska u knjižnicu. To je moguće mrežnim kontaktom (poput online kataloga) ili putem telefona.
5. *Knjižnica je rastući sustav.* Ovaj zakon nije potrebno previše objašnjavati. Knjižnice rastu širenjem svojih zbirki, izgradnjom novih prostora ili zgrada za njihovu pohranu ili preuređivanjem postojećih prostora. Dakle, knjižnice se mijenjanju i uvijek se trebaju mijenjati.¹⁴³

¹⁴² Maltby, A. Sayers' manual of classification for librarians. 5. izd. London : Andre Deutsch - A Grafton Book, 1975.

¹⁴³ Zabel, D. i Rimland, E. Ranganathan's Relevant Rules. // Reference & User Services Quarterly. 46, 4(2007), str.24-26.

8.2. Struktura

Klasifikacija s dvotočkom sastoji se od glavnih predmeta i njihovih faseta. Glavni predmeti mogu stajati samostalno, dok su fasete izrazi koji izmjenjuju glavne predmete. U primjeru *engleska književnost* književnost je glavni predmet, a engleska je faseta koja pobliže označava predmet. Prema tome, Klasifikacija s dvotočkom, umjesto jednostavne podjele glavnih skupina na serije podskupina, dijeli svaku glavnu skupinu po određenim karakteristikama u fasete. Te fasete, označene arapskim brojevima, zatim se kombiniraju kako bi se dobila oznaka potrebne podskupine. Primjerice književnost se može dijeliti prema jeziku ili vrsti, pa možemo s jedne strane imati englesku ili njemačku književnost, a s druge poeziju, dramu ili fikciju. Oznaka glavnog predmeta uvijek se navodi prva. Glavne skupine ove klasifikacije glase:

z Generalia [material] , [kind] , ...	LZ Pharmacognosy
1 Universe of knowledge	M Useful arts
2 Library science	Δ Spiritual experience and mysticism
3 Book science	μ Humanities and Social Sciences
4 Journalism	N Fine arts
A Natural Sciences	NZ Literature and Language
β Mathematical Sciences	O Literature
B Mathematics	P Linguistics
Γ Physical Sciences	Q Religion
C Physics	R Philosophy
D Engineering	S Psychology
E Chemistry	Σ Social Sciences
F Technology	T Education
G Biology	U Geography
H Geology	V History
HX Mining	W Polytical Sciences
I Botany	X Economics
J Agriculture	Y Sociology
K Zoology	YZ Social work
KZ Animal husbandry	Z Law ¹⁴⁴
L Medicine	

¹⁴⁴ Garfield, E. A Tribute to S. R. Ranganathan, the Father of Indian Library Science : Part. 2. Contribution to Indian and International Library Science. // Essays of an Information Scientist (1984), 7. str. 45-49. URL: <http://www.garfield.library.upenn.edu/essays/v7p045y1984.pdf> (02.08.2016.).

Ranganathan je uočio da, osim mjesta i vremena, postoje i druge vrste pojmova koji se često ponavljaju u svim područjima.¹⁴⁵ Te grupe nazvao je fundamentalnim kategorijama i razvrstao ih u 5 skupina pridajući svakoj znak interpunkcije kojim se povezuju s ostalim oznakama, a to su: [,] *Personality* (osobnost, identitet, osobno obilježje), [;] *Matter* (materijal, tvar, građa, svojstvo), [:] *Energy* (energija, snaga, djelotvornost), [.] *Space* (prostor) i ['] *Time* (vrijeme) te tako dobio svoju poznatu fasetnu formulu PMEST. Ta formula se u ovoj klasifikaciji koristi i za redoslijed navođenja, odnosno redoslijed po kojem se kombiniraju elementi stručne oznake pri izradi složenog broja.¹⁴⁶ *Personality* predstavlja razlikovnu osobinu predmeta, *Matter* fizički materijal od kojega je predmet načinjen, *Energy* je svaka radnja koja nastaje ili se događa u tom predmetu. *Space* je, naravno, geografska komponenta ili lokacija predmeta, a *Time* razdoblje povezano s predmetom.¹⁴⁷

Primjenu ove klasifikacije najbolje je prikazati primjerom. Klasifikacijski broj 2,34;46:6.44'N7 označavao bi sljedeće:

2 predstavlja glavnu skupinu Knjižničarstvo

,34 je iz fasete *Personality* i predstavlja vrstu knjižnice, u ovom slučaju sveučilišne knjižnice.

;46 je iz fasete *Matter* i u skupini Knjižničarstvo predstavlja materijal, u ovom slučaju periodiku.

:6 iz fasete *Energy* predstavlja radnju kao što je katalogizacija ili nabava, 6 stoji za optičaj.

.44 iz fasete *Space*, predstavlja Indiju

'N7 je iz fasete *Time*. N upućuje na 20. stoljeće, a 7 na desetljeće.¹⁴⁸

¹⁴⁵ Broughton, V. *Essential classification*. London : Facet Publishing, 2004.

¹⁴⁶ Žuljević, E. *Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi*. Sarajevo : Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine, 1988.

¹⁴⁷ Garfield, E. A Tribute to S. R. Ranganathan, the Father of Indian Library Science : Part. 2. Contribution to Indian and International Library Science. // *Essays of an Information Scientist* (1984), 7. str. 45-49. URL: <http://www.garfield.library.upenn.edu/essays/v7p045y1984.pdf> (02.08.2016.).

¹⁴⁸ Kelsch, S. Ranganathan's Colon Classification in 1500 Words or Less. 2003. URL: <http://kelschindexing.com/colonclassification.html> (02.08.2016.).

9. Blissova Bibliografska klasifikacija

Iako se većina knjižničnih stručnjaka slaže da je Bibliografska klasifikacija dobar opći klasifikacijski sustav, interes je od samog njenog početka bio mali (koristila se u knjižnici College of the City i još samo jednoj stručnoj knjižnici), a ni nakon razvoja i usavršavanja drugog izdanja nije bila opterećena velikim brojem korisnika. Danas se uglavnom koristi u znanstvenim ili sveučilišnim knjižnicama Velike Britanije i zemalja Commonweltha. Pretpostavlja se da je jedan od glavnih razloga njezine male primjene što se prvo izdanje razvilo u vrijeme kada je veliki broj knjižnica već usvojio Deweyevu decimalnu ili Klasifikaciju Kongresne knjižnice.¹⁴⁹

9.1. Bliss

Henry Evelyn Bliss, autor Bibliografske klasifikacije, rođen je 1870. u New Yorku, gdje je i završio školovanje na College of the City, u čijoj knjižnici nakon diplomiranja radi sve do umirovljenja 1940. godine. Posvetio je većinu svog života istraživanju klasifikacije te se njegovi doprinosi razvoju teorije i prakse knjižničarstva i knjižnične klasifikacije smatraju izuzetno značajnima. Svoje originalne planove kao i osnove njegovog klasifikacijskog nacrtu Bliss je izrazio u članku *A Modern Classification for Libraries, with Simple notation, Mnemonics and Alternatives*¹⁵⁰ iz 1910. godine, ali je Bibliografsku klasifikaciju u potpunosti završio tek 1953., dvije godine prije smrti. U tom članku prvi put iznosi svoj teorijski pristup klasifikaciji koji se temelji na preciznom proučavanju metoda organizacije koje čovjek koristi u raznim aktivnostima i mentalnim procesima.¹⁵¹ Slijedi dugi niz godina teorijske razrade same ideje koja će onda voditi oblikovanju Bibliografske klasifikacije.¹⁵² Blissova najvažnija djela obuhvaćaju: *The Organisation of Knowledge and the system of the sciences* (1929.) u kojem, na temelju radova filozofa i znanstvenika o uređenju predmetnih područja, razmatra metode organizacije u prirodi, društvu i intelektualnim procesima, te *The Organisation of Knowledge in Libraries* (1933., 2. izd. 1939.) u kojem preciznije određuje i objašnjava klasifikacijsku teoriju, ocjenjuje postojeće knjižnične klasifikacije te razmatra ulogu klasifikacije i notacije.¹⁵³

¹⁴⁹ Žuljević, E. Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi. Sarajevo : Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine, 1988.

¹⁵⁰ Ibidem.

¹⁵¹ Maltby, A. Sayers' manual of classification for librarians. 5. izd. London : Andre Deutsch - A Grafton Book, 1975.

¹⁵² Žuljević, E. Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi. Sarajevo : Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine, 1988.

¹⁵³ Maltby, A. Sayers' manual of classification for librarians. 5. izd. London : Andre Deutsch - A Grafton Book, 1975.

9.2. Povijest

Prvi potpuni nacrt Bibliografske klasifikacije nalazimo u Blissovom djelu *A System of Bibliographic Classification* (1935., 2. izd. 1936.), a prvo izdanje klasifikacije objavljivano je u 4 sveska 1940.-1953. godine.¹⁵⁴ Prvi dio obuhvaća uvod, tablice iz prethodnih izdanja i skupine A-G, drugi dio sadrži skupine H-K, društvene znanosti s uvodom i kazalo, treći dio uključuje skupine L-Z, specijalne društvene znanosti, povijest naroda i nacije, religiju, etiku, jezike, književnost, bibliografije i knjižnice, a zadnji sadrži opće kazalo za prva tri dijela Bibliografske klasifikacije.¹⁵⁵

Revizija Bibliografske klasifikacije vrši se, osim novim izdanjima, putem BK biltena, a prvo izdanje te periodičke publikacije objavio je sam Bliss 1954. godine. Nakon njegove smrti BK biltene nastavili su izdavati ALA i Wilson Company te otada bilten izlazi godišnje. Godine 1967. osnovano je *BC Association* (BCA) koje preuzima distribuciju biltena od Wilson Company te tako postaje glavno tijelo koje održava i ažurira klasifikacijski sustav.¹⁵⁶ Svi objavljeni bilteni dostupni su na mrežnoj stranici BCA, a trenutačno je obustavljeno njegovo izdavanje sa zadnjim iz 2011. godine. Nakon osnutka BCA predloženo je pokretanje cjelokupne revizije prvog izdanja Blissove klasifikacije.¹⁵⁷

Drugo izdanje potpune Bibliografske klasifikacije izlazi 1975. godine, a uglavnom je djelo Jacka Millsa, uz pomoć Valerie Lang i Vande Broughton. Između prvog i drugog izdanja klasifikacije prošlo je više od 20 godina zbog čega je ona zahtijevala i temeljitiju reviziju. Revizija se smatra uspješno obavljenom jer se pri njoj osnovna načela i struktura prvog izdanja klasifikacije nije promijenila. Promjene su činjene u detaljima unutar pojedinih skupina i faseta i za poboljšanje razumljivosti i upotrebljivosti sustava pa su, u tom pogledu, izvršene radikalne i temeljite promjene u drugom izdanju Bibliografske klasifikacije.¹⁵⁸

¹⁵⁴ Maltby, A. Sayers' manual of classification for librarians. 5. izd. London : Andre Deutsch - A Grafton Book, 1975.

¹⁵⁵ Žuljević, E. Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi. Sarajevo : Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine, 1988.

¹⁵⁶ Ibidem.

¹⁵⁷ Bliss Classification Association : BC Bulletin. Bliss Classification Association. URL: <http://www.blissclassification.org.uk/bcrep.shtml> (01.06.2016.).

¹⁵⁸ Žuljević, E. Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi. Sarajevo : Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine, 1988.

9.3. Struktura

Drugo izdanje Bibliografske klasifikacije zapravo se temelji na fasetno-analitičkoj teoriji koja je proširena s Ranganathanovih 5 fundamentalnih kategorija (*Personality, Matter, Energy, Space i Time*) od kojih je sastavljen niz od 13 kategorija za analizu i organizaciju pojmova. Te fasete, odnosno kategorije jesu:

*thing – kind – part – property – material – process – operation – patient – product –
by-product – agent – space – time.*¹⁵⁹

Skupine revidiranog izdanja Bibliografske klasifikacije (u ukupno 23 sveska) su:

1	Introduction and auxiliary schedules	K	Society (includes social sciences, sociology and social anthropology)
2/9	Generalia, phenomena, knowledge, information science & technology	L/O	History (including area studies, travel and topography, and biography)
A/AL	Philosophy and logic	LA	Archaeology
AM/AX	Mathematics, probability, statistics	P	Religion, occult, morals and ethics
AY/B	General science, Physics	Q	Social welfare and criminology
C	Chemistry	R	Politics and public administration
D/DF	Astronomy	S	Law
DG/DY	Earth sciences	T	Economics and management of economic enterprises
E/GQ	Biological sciences	U/V	Technology and useful arts (including household management and services)
G/GY	Zoology	W	The Arts
GR/GZ	Applied biological sciences: agriculture and ecology	WV/WX	Music
H	Physical anthropology, human biology, health sciences	X/Y	Language and literature
I	Psychology and psychiatry	ZA/ZW	Museology ¹⁶⁰
J	Education		

¹⁵⁹ The Bliss Bibliographic Classification : using the scheme. Bliss Classification Association. 2011. URL: <http://www.blissclassification.org.uk/bcclass.shtml> (01.08.2016.).

¹⁶⁰ The Bliss Bibliographic Classification : schedules. Bliss Classification Association. 2016. URL: <http://www.blissclassification.org.uk/bcsched.shtml> (01.08.2016.).

Za sastavljanje klasifikacijske oznake najprije je potrebno analizirati temu rada, zatim složiti njezine elemente od specifičnog prema općem. Oznake skupina onda se kombiniraju tako da se svi ponavljajući znakovi brišu osim početnog. Primjerice kada bismo htjeli klasificirati *nezaposlenost u ruralnim područjima Indije*, to bismo napravili tako da nađemo najspecifičniji element, u ovom slučaju Indija KVQ E, zatim nezaposlene KOM i na kraju ruralna područja KMU R. Pri spajanju tih elemenata u jednu notaciju, ostavlja se samo K najspecifičnijeg elementa pa se dobije KVQ EOM MUR. Oznake elemenata se na taj način spajaju, odvajajući razmakom svaka tri znaka. To se naziva retroaktivnom notacijom, a budući da je redoslijed navođenja preokrenut, redoslijed uvrštavanja je obrnuti. Kako bi oznaka bila još preciznija moguće je koristiti slova koja označavaju neku osobu ili organizaciju što je detaljnije naznačeno u uvodu svake skupine. Za određivanje mjesta, vremena, jezika ili oblika postoje opće pomoćne tablice iz kojih se oznake dodaju oznakama iz glavnih tablica (što je također naznačeno u bilješkama, a primjena svake pomoćne tablice objašnjena je u uvodu tablice). Kada strogi redoslijed navođenja nije prikladan za organizaciju knjiga, mogu se koristiti te pomoćne tablice. Primjerice, kada je jedna tema razbacana u različitim skupinama prema zemljama, tada će se koristiti pomoćna tablica za mjesto pa će se ista tema nalaziti na jednom mjestu poredana prema zemljama unutar skupine.¹⁶¹

¹⁶¹ The Bliss Bibliographic Classification : using the scheme. Bliss Classification Association. 2011. URL: <http://www.blissclassification.org.uk/bcclass.shtml> (01.08.2016.).

Zaključak

Iako svaki klasifikacijski sustav ima nešto posebno, nešto svoje što se u drugima ne nalazi, osobno smatram da je Univerzalna decimalna klasifikacija najpogodnija, ako ne za sve, za hrvatske knjižnice. Najjednostavnija je i najbrža za snalaženje. Dakako, vjerujem i da bi se, kao i sve ostale klasifikacije, mogla razvijati sama ili kombiniranjem s nekim drugim klasifikacijskim sustavom, ovisno o potrebama određene knjižnice.

Prelazeći osnovne knjižnične klasifikacijske sustave, puno sam naučila o svakom i o klasifikaciji općenito. Prije rada nisam razmišljala o klasifikaciji kao o nečemu što svi nesvjesno radimo svakodnevno, ali sada se svaki dan pronalazim kako zapravo klasificiram određene predmete ili pojave. Pišući ovaj završni rad naišla sam na puno zanimljivosti ne samo što se tiče klasifikacijskih sustava nego i njihovih autora, a sada i bolje razumijem kako se koja koristi.

Literatura

1. Bibliographic classification. // International encyclopedia of information and library science. London ; New York : Routledge, 1997.
2. Bliss Classification Association : BC Bulletin. Bliss Classification Association. URL: <http://www.blissclassification.org.uk/bcrep.shtml> (01.06.2016.).
3. Broughton, V. Essential classification. London : Facet Publishing, 2004.
4. Cutter, C. A. Expansive classification : Part I The first six classifications. Boston : C.A. Cutter, 1891. URL: <https://archive.org/details/cu31924092476229> (01.08.2016.).
5. Cutter Classification. Forbes Library. URL: <http://forbeslibrary.org/research/cutter-classification/> (29.06.2016.).
6. Decimal Classification. // Introduction to Cataloging and Classification / Arlene G. Taylor. 10. izd. Englewood, Colo. : Libraries Unlimited, 2006.
7. Foskett, D. J. Library : The Colon system. // Encyclopædia Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/library/The-Dewey-Decimal-system#ref320772> (02.08.2016.).
8. Garfield, E. A Tribute to S. R. Ranganathan, the Father of Indian Library Science : Part. 2. Contribution to Indian and International Library Science. // Essays of an Information Scientist (1984), 7. str. 45-49. URL: <http://www.garfield.library.upenn.edu/essays/v7p045y1984.pdf> (02.08.2016.).
9. Geographic Cutter Numbers (Tables G1548-G9804). The Library of Congress. 2016. URL: <https://www.loc.gov/catdir/cpsd/gcutter.html> (03.08.2016.).
10. Introduction to the Dewey Decimal Classification. // OCLC. URL: <http://www.oclc.org/content/dam/oclc/dewey/versions/print/intro.pdf> (24.07.2016.).
11. Kelsch, S. Ranganathan's Colon Classification in 1500 Words or Less. 2003. URL: <http://kelschindexing.com/colonclassification.html> (02.08.2016.).
12. Klasifikacija. // Hrvatska enciklopedija. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 1999-2009. Sv 5. 2003.
13. Klasifikacija. // Hrvatski opći leksikon. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2012.
14. Klasifikacija. // Opća enciklopedija Jugoslavenskog leksikografskog zavoda. 3. izd. Zagreb : Jugoslavenski leksikografski zavod, 1977-1985. Sv. 4. 1978.
15. Klasifikacija. // Rječnik jezika hrvatskoga. Zagreb : Lovreć : Društvo Lovrećana : Grafika Markulin ; Kulturno-umjetnička i športska udruga Lovreć, 2012.

16. Klasifikacija. // Veliki školski leksikon. Zagreb : Školska knjiga : Naklada Leksikon, 2003.
17. Klasifikacijski sistemi. // Leksikon ekonomije i informatike. Zagreb : Informator, 1999.
18. Lešćić, J. Univerzalna decimalna klasifikacija : hrvatsko džepno izdanje. Zagreb : Naklada Nedićko Dominović, 2003.
19. Library classification. // Encyclopaedia Britannica. URL:
<https://www.britannica.com/science/library-classification> (29.08.2016.).
20. Library classification schemes : An overview. Shodhganga : a reservoir of Indian theses. URL: http://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/31769/10/10_chapter%203.pdf (27.07.2016.).
21. Library of Congress Classification. The Library of Congress. 2014. URL:
<https://www.loc.gov/catdir/cpsolcc.html> (02.08.2016.).
22. Library of Congress Classification and Shelflisting Manual. The Library of Congress. 2013. URL: <https://www.loc.gov/aba/publications/FreeCSM/freecsm.html> (03.08.2016.).
23. Library of Congress Classification Outline. The Library of Congress. 2014. URL:
<https://www.loc.gov/catdir/cpsolcco/> (02.08.2016.).
24. Maltby, A. Sayers' manual of classification for librarians. 5. izd. London : Andre Deutsch - A Grafton Book, 1975.
25. McIlwaine, I. C. Univerzalna decimalna klasifikacija : Upute za uporabu. Lokve : Naklada Benja, 2004.
26. Miksa, F. The Development of Classification at the Library of Congress. // Occasional Papers. 164(1984).
27. Needham, C. D. Organizing knowledge in libraries : an introduction to information retrieval. 2nd revised ed. London : Andre Deutsch, 1971.
28. Olding, R. K. Readings in library cataloguing. London ; Hamden : Archon Books The Shoe String Press, Inc. : Crosby Lockwood & Sons Ltd, 1966.
29. Order of Expansive Classification call numbers. Forbes Library. URL:
<http://forbeslibrary.org/help/find-books/order-of-expansive-classification-call-numbers/> (01.08.2016.).
30. Pendergrass, D. J. Dewey or Don't We? // Knowledge Quest. 42, 2(2013), str. 56-59. URL:
<http://www.ala.org/aasl/eollab/kq/v42no2> (05.08.2016.).
31. Sheola, N. Charles Ammi Cutter. Boston Athenæum, 2010. URL:
<http://www.bostonathenaeum.org/library/book-recommendations/athenaeum-authors/charles-ammi-cutter> (29.06.2016.).

32. Tanabe, R. [et al.] Charles Ammi Cutter. New World Encyclopedia, 2013. URL:
http://www.newworldencyclopedia.org/p/index.php?title=Charles_Ammi_Cutter&oldid=971356 (30.06.2016.).
33. The Bliss Bibliographic Classification : schedules. Bliss Classification Association. 2016.
URL: <http://www.blissclassification.org.uk/bcsched.shtml> (01.08.2016.).
34. The Bliss Bibliographic Classification : using the scheme. Bliss Classification Association. 2011. URL: <http://www.blissclassification.org.uk/bcclass.shtml> (01.08.2016.).
35. The Dewey Program at the Library of Congress. Library of Congress. URL:
<https://www.loc.gov/aba/dewey/> (03.08.2016.).
36. Winke, R. C. The Contracting World of Cutter's Expansive Classification. // Library Resources & Technical Services. 48, 2(2004), str. 122-129.
37. Zabel, D. i Rimland, E. Ranganathan's Relevant Rules. // Reference & User Services Quarterly. 46, 4(2007), str.24-26.
38. Žuljević, E. Savremeni bibliotečki klasifikacioni sistemi. Sarajevo : Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine, 1988.